

Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului

REPUBLICA MOLDOVA

ALEGERI LOCALE

3 - 17 iunie 2007

RAPORTUL MISIUNII DE OBSERVARE A ALEGERILOR
OSCE/BIDDO

Varșovia
21 septembrie 2007

CUPRINS

I. SUMAR EXECUTIV	3
II. INTRODUCERE ȘI MULȚUMIRI.....	5
III. CADRUL POLITIC.....	6
IV. SISTEMUL ELECTORAL	6
V. CADRUL LEGAL.....	7
VI. ADMINISTRAREA ALEGERILOR	7
VII. ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR	10
VIII. ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR	11
A. Identificarea alegătorilor.....	13
IX. CAMPANIA ELECTORALĂ.....	13
X. MASS MEDIA	14
A. Contextul.....	14
B. Cadrul legal al mass media	15
C. Dezbateri televizate.....	15
D. Agitația electorală negativă.....	16
E. Monitorizarea mass mediei de către MOA al OSCE/BIDDO	16
F. Turul doi de scrutin.....	17
XI. PARTICIPAREA FEMEILOR	18
XII. PARTICIPAREA MINORITĂȚILOR NAȚIONALE	19
XIII. OBSERVATORI LOCALI.....	20
XIV. RECLAMAȚII ȘI CONTESTAȚII.....	20
XV. VOTAREA ȘI NUMĂRAREA	23
A. Primul tur, 3 iunie 2007	24
1. Procedurile de vot.....	24
2. Procedurile de numărare.....	25
3. Totalizarea și anunțarea rezultatelor	25
B. Turul doi, 17 iunie	26
XVI. RECOMANDĂRI.....	27
A. Cadrul legal.....	27
B. Organele electorale	27
C. Înregistrarea candidaților	28
D. Sufragiul, înregistrarea alegătorilor și identificarea alegătorilor	29
E. Campania electorală.....	29
F. Mass media	29
G. Votarea, numărarea și validarea rezultatelor.....	30
H. Reclamații și contestații	30
I. Participarea femeilor și minorităților naționale	31
ANEXĂ: REZULTATELE ALEGERILOR.....	32
DESPRE OSCE/BIDDO.....	34

**REPUBLICA MOLDOVA
ALEGERI LOCALE
3 & 17 iunie 2007**

**RAPORTUL MISIUNII DE OBSERVARE A ALEGERILOR
OSCE/BIDDO**

I. SUMAR EXECUTIV

Dând curs invitațiilor Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene și Comisiei Electorale Centrale a Republicii Moldova pentru observarea alegerilor locale din 2007, Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului al OSCE (OSCE/BIDDO) a dislocat o Misiune de Observare a Alegerilor (MOA) în Moldova pe data de 24 aprilie 2007. Misiunea OSCE/BIDDO de Observare a Alegerilor (MOA) a evaluat corespunderea desfășurării scrutinului cu angajamentele față de OSCE și cu alte standarde internaționale pentru alegeri democratice.

Cu toate că alegerile locale din 2007 din Republica Moldova au fost în general bine administrate, iar grupul variat de concurenți a oferit alegătorilor un spectru autentic de opțiuni, alegerile nu au reușit să îndeplinească unele angajamente față de OSCE indispensabile unui proces electoral competitiv. În special, dreptul cetățenilor de a candida la funcții publice și accesul echitabil la mass media nu au fost pe deplin respectate. Turul doi de scrutin din 17 iunie a prezentat îmbunătățiri modeste însă problemele de bază au persistat.

Ca și la alegerile precedente, votarea nu s-a desfășurat pe teritoriul ce se află *de facto* sub controlul autorităților transnistrene din 1992. La Corjova – comună de pe malul stâng al Nistrului ce se află sub jurisdicția Moldovei, alegătorii au fost lipsiți de către miliția transnistreană de dreptul de a vota pe parcursul ambelor tururi.

Înregistrarea candidaților a fost efectuată în general într-un mod organizat, însă au apărut probleme privind procedurile de determinare a ordinii candidaților și listelor de partid în buletinul de vot. Un număr de Consilii electorale de circumscripție au soluționat această problemă într-un mod lipsit de transparență, consecvență și imparțialitate, care a tins spre avantajarea Partidului Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM) aflat la putere.

Un număr de candidați din partea opoziției a fost intimidat și supus presiunilor de către autorități, și de unii membri ai partidului de guvernământ; fapt care a condus spre multe retrageri. În unele cazuri, aceste retrageri au rezultat în descalificarea listelor de candidați deoarece numărul candidaților rămași a fost sub numărul minim necesar. Câteva cazuri au implicat funcționari publici de rang înalt și unii membri ai Parlamentului.

Campania electorală a fost în general de intensitate scăzută deși mai evidentă în Chișinău și în alte orașe mari. În timp ce activitățile de campanie au fost în mare parte lipsite de constrângeri, concurenții nu au avut mereu șanse egale. Alocarea spațiului pentru afișajul electoral în orașe deseori nu a fost pusă în aplicare, după cum a fost prevăzut în regulamentul respectiv al CEC, iar mai multe partide politice au semnalat că personalul acestora a fost hărțuit de poliție în timp ce aceștia desfășurau activități legale de agitație electorală. Nu toți concurenții au respectat regulamentele de finanțare a campaniei electorale, inclusiv privitor la cerințele de raportare.

Ca și pe parcursul alegerilor precedente, reflectarea campaniei electorale în programele de noutăți a suferit din cauza unei prevederi restrictive a Codului Electoral care a fost interpretată de posturile de televiziune și organele de resort ca interzicere a oricărei reflectări a activităților de campanie în afara dezbaterilor și publicității electorale contra plată. În cadrul știrilor difuzate la ore de maximă audiență și emisiunilor de analiză, postul de televiziune publică *Moldova 1* și unele posturi de televiziune private au ignorat în mare măsură viziunile și opiniile opoziției, în timp ce au oferit o reflectare substanțială a activităților autorităților de stat în afara contextului de campanie. Anterior primului tur de scrutin, Consiliul Coordonator al Audiovizualului a avertizat *Moldova 1* și alte posturi de televiziune cu privire la nerespectarea de către acestea a principiilor de reflectare echilibrată, corectă și imparțială în emisiunile de știri ale acestora. O tendință pozitivă a fost că atât posturile de televiziune publice, cât și cele private au organizat dezbateri televizate între candidați.

Cadrul legal prezent privind desfășurarea alegerilor prevede o bază adecvată pentru desfășurarea unor alegeri democratice dacă este implementat cu bună credință. Cu toate acestea, anumite prevederi ale Codului Electoral sunt vagi, conțin lacune și contradicții care necesită abordate. Deși există prevederi legale rezonabile privind participarea egală, femeile au rămas slab reprezentate atât în calitate de candidați, cât și funcțiile de luare a deciziilor în organele electorale.

Aceste alegeri au fost administrate de către organe electorale structurate în patru nivele, inclusiv Comisia Electorală Centrală (CEC) 35 Consilii electorale de circumscripție de nivelul 2, 899 Consilii electorale de circumscripție de nivelul 1 și circa 1,934 de Birouri Electorale ale Secțiilor de Votare (BESV). În urma modificărilor operate la Codul Electoral în iulie 2005, componența comisiilor electorale la toate nivelele permite numirea candidaților de către partidele politice.

În general organele electorale au efectuat pregătirea alegerilor în mod organizat. CEC a luat măsuri laudabile de a rămâne imparțial pe toată perioada alegerilor și a aprobat mai multe decizii în întruniri deschise care în general au avut loc într-un mod colegial. Cu toate acestea, CEC deseori nu a reușit să asigure faptul ca deciziile sale să ajungă la BESV, care în unele cazuri a condus la o implementare contradictorie a procedurilor. Drept rezultat al modificărilor din aprilie 2006, CEC de asemenea nu a dispus de autoritate legală de a pune în aplicare deciziile sale sau de a sancționa încălcările Codului Electoral prin impunerea amenzilor, fapt care a diminuat eficacitatea sa. Instruirea Consiliilor electorale de circumscripție și a BESV a demonstrat necesitatea unei mai mari consecvențe, iar calitatea activității acestora a fost diferită.

A existat o lipsă continuă de uniformitate în elaborarea și verificarea listelor de alegători combinată cu o lipsă sau puțină îndrumare din partea CEC. În majoritatea localităților observate listele de alegători nu au fost puse la dispoziția publicului în afara secțiilor de votare conform prevederilor legale.

Suprapunerea competenței juridice a organelor electorale și a instanțelor de judecată cu privire la reclamații și contestații au dus la confuzie, dublare a eforturilor și întâzieri nejustificate. Procesele de judecată la toate nivelele erau adeseori prea scurte pentru o examinare minuțioasă a dosarelor; hotărârile adeseori nu au avut un temei solid bazat pe probe, iar legea era supusă interpretării. Prezența judecătorilor în Consiliile electorale de circumscripție, în unele cazuri a

creat o aparență a unui conflict de interese, deoarece hotărârile Consiliilor electorale de circumscripție pot fi contestate în instanțele de judecată în care de obicei activează judecătorii.

În ziua scrutinului, procesul de vot a fost evaluat de observatori ca „bun” sau „foarte bun” în 96 % din secțiile de votare vizitate. Cu toate acestea, au fost observate mai multe neajunsuri, în special procedura de aplicare a ștampilei pe versoul buletinului de vot deseori a subminat principiul votării secrete. Procedura de numărare a voturilor a fost apreciată mai puțin pozitiv decât votarea, 22% din observatori au evaluat procedura ca „rea” sau „foarte rea”, menționând un număr de neajunsuri de ordin procedural cu privire la procedurile de confruntare și criteriile de determinare a valabilității buletinelor de vot. Mai multe BESV au întâmpinat dificultăți privind confruntarea dintre rezultate și/sau îndeplinirea proceselor verbale privind rezultatele alegerilor. În marea parte de numărări observate, procesele verbale nu au fost afișate imediat în afara secției de votare conform legii, astfel diminuând transparența procesului. Adicional, publicarea de către CEC a proceselor verbale privind rezultatele alegerilor din primul tur a întârziat cu cinci zile și nu a oferit informații cuprinzătoare.

Al doilea tur de scrutin și numărarea au fost apreciate puțin mai pozitiv, cu toate acestea neajunsurile observate pe parcursul primului tur s-au menținut. CEC a publicat rezultatele turului doi în cadrul termenului prevăzut de lege, cu toate acestea datele publicate au fost din nou incomplete și nu au conținut informație detaliată privind al doilea tur de alegere a primarilor.

II. INTRODUCERE ȘI MULȚUMIRI

Dând curs invitațiilor Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene și Comisiei Electorale Centrale a Republicii Moldova pentru observarea alegerilor locale din 3 iunie 2007, Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE/BIDDO) a dislocat o Misiune de Observare a Alegerilor (MOA) în Moldova pe data de 24 aprilie 2007. Misiunea OSCE/BIDDO de Observare a Alegerilor (MOA) a evaluat corespunderea desfășurării scrutinului cu angajamentele OSCE și cu alte standarde internaționale pentru alegeri democratice și cadrul legal autohton.

Ambasadorul Dieter Boden a condus Misiunea OSCE/BIDDO de Observare a Alegerilor compusă din 25 de experți și observatori pe termen lung (OTL) din 19 state participante din cadrul OSCE care au fost dislocați în Chișinău și în cinci centre raionale. Pentru observarea zilei alegerilor pe parcursul celor două tururi de scrutin, Misiunea OSCE/BIDDO de Observare a Alegerilor și-a conjugat eforturile cu delegația Congresului Autorităților Locale și Regionale a Consiliului Europei pentru a crea Misiunea Internațională de Observare a Alegerilor (MIOA). Dna. Susan Bolam a condus delegația Congresului.

În primul tur de scrutin din 3 iunie, circa 187 de observatori pe termen scurt din 45 de state participante la OSCE au fost dislocați în cadrul MIOA, inclusiv 17 din partea Congresului. MIOA a observat alegerile în aproximativ 750 secții de votare din numărul total de 1,934 de secții de votare localizate în toate cele 35 de unități administrative de nivelul doi unde a avut loc votarea. Observatorii MIOA au observat de asemenea numărarea voturilor în circa 50 de secții de votare, iar procedurile de confruntare au fost observate în 30 de Consilii electorale de circumscripție de nivelul 1.

Pentru al doilea tur de scrutin din 17 iunie, MIOA a dislocat circa 88 de observatori din 32 de țări participante la OSCE, inclusiv o delegație compusă din 12 membri ai Congresului. Pe 17 iunie, observatorii MIOA au vizitat circa 300 de secții de votare din cele 959 unde a avut loc votarea. Numărarea a fost observată în circa 18 secții de votare, iar procedurile de confruntare au fost observate în 14 Consilii electorale de circumscripție de nivelul 1.

Acest raport final a fost elaborat după comunicatul privind concluziile și constatările preliminare care a fost dat publicității la conferința de presă organizată la 4 iunie 2007 și comunicatul de presă care a fost făcut public la conferința de presă din 18 iunie. Ambele documente sunt disponibile pe pagina de Internet a OSCE/BIDDO (www.osce.org/odihr), la fel ca și rapoartele misiunilor anterioare organizate de OSCE/BIDDO din 1996.

MOA a OSCE/BIDDO dorește să aducă mulțumiri autorităților, Comisiei Electorale Centrale, partidelor politice și organizațiilor non-guvernamentale pentru cooperarea acestora. MOA a OSCE/BIDDO de asemenea, este recunoscătoare Misiunii OSCE în Moldova, misiunilor diplomatice ale statelor participante la OSCE, organizațiilor internaționale și reprezentantului special al Uniunii Europene pentru sprijinul și cooperarea acordată pe toată durata misiunii.

III. CADRUL POLITIC

Aceste alegeri s-au desfășurat pentru a patra oară de la obținerea de către Republica Moldova a independenței în 1991 și reprezintă al treilea scrutin național de la venirea la putere a PCRM în 2001. La alegerile parlamentare din 2005, PCRM a obținut 46 procente de voturi și 56 din 101 de locuri în Parlament. În urma acestor alegeri, PCRM a ajuns la un acord cu mai multe partide de opoziție, inclusiv cu Partidul Democrat din Moldova (PDM), Partidul Social Liberal (PSL) și cu Partidul Popular Creștin Democrat (PPCD) care au oferit sprijinul necesar pentru realegerea lui Vladimir Voronin în calitate de președinte al Republicii la 4 aprilie 2005. Spre deosebire de PSL care și-a retras sprijinul său inițial pentru PCRM, PPCD și PDM au menținut un grad de colaborare cu partidul de guvernământ până la alegerile locale din 2007.

Fundalul politic din Moldova s-a schimbat semnificativ din 2005. Blocul de opoziție „Moldova Democrată” (BMD) care s-a clasat pe al doilea loc în alegerile parlamentare acumulând 29 procente de voturi s-a dizolvat peste câteva săptămâni de la scrutin după ce PDM și PSL s-au separat de Bloc, lăsând Alianța „Moldova Noastră” (AMN) de una singură. A urmat dezacordul din cadrul AMN, care a dus la desprinderea și crearea unor partide în iunie și decembrie 2006, când fostul Prim ministru Dumitru Braghiș a format Partidul Democrației Sociale (PDS) și Vitalia Pavlicenco a creat Partidul Național Liberal, respectiv.

Opoziția rămasă de centru și centru-dreapta este compusă în mare parte din Partidul Social Democrat din Moldova (PSDM), Partidul Popular Republican (PPR) și Partidul Liberal. Opoziția de stânga este reprezentată în mare parte de Partidul Socialiștilor din Republica Moldova “Patria Rodina” (PSRM) și Mișcarea Social Politică Republicană „Ravnopravie”.

IV. SISTEMUL ELECTORAL

Alegerile locale din 3 iunie 2007 au fost organizate pentru a alege 899 de primari din municipalități, orașe, comune și sate și 11, 967 de membri ai consiliilor raionale, municipale, orașenești, comunale și sătești pe un termen de patru ani. Consilierii au fost aleși conform unui

sistem de reprezentare proporțională fără prag, locurile fiind alocate conform formulei d'Hondt. Primarii au fost aleși prin sistem majoritar, al doilea tur de scrutin fiind organizat după primul tur între primii doi candidați, în cazul în care nici un candidat nu a întrunit majoritatea absolută a voturilor valabil exprimate în primul tur de scrutin. Candidații independenți puteau să candideze pentru funcția de primar sau consilier, cu condiția că au expediat semnăturile de sprijin de la alegătorii înregistrați. Numărul semnăturilor susținătorilor a variat în funcție de mărimea circumscripției electorale în care candidează candidatul.

Cerința privind prezența la vot pentru toate tipurile de alegeri a fost coborâtă de la 33 la 25 de procente din numărul de alegători înregistrați și a fost eliminată totalmente pentru turul doi de scrutin și alegerile repetate, eliminând astfel probabilitatea unor alegeri nereușite.

V. CADRUL LEGAL

Desfășurarea alegerilor pe teritoriul Moldovei, inclusiv în Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia (în continuare, Găgăuzia) este reglementată în primul rând de Codul Electoral, care a fost adoptat în noiembrie 1997 și a fost supus unor modificări semnificative de atunci.

Cadrul legal pentru alegerile locale include de asemenea deciziile și regulamentele CEC, Legea privind organizarea teritorial administrativă, Legea cu privire la descentralizare, Legea cu privire la partidele politice și organizațiile social politice, Legea cu privire la administrația publică locală și Legea cu privire la organizarea și desfășurarea întrunirilor. Ultimele trei legi erau în proces de revizuire de către Parlament pe parcursul MOA a OSCE/BIDDO¹. Sunt de asemenea relevante și Legea cu privire la procedurile administrative și Codul cu privire la contravențiile administrative.²

Cadrul legal actual oferă în general o bază adecvată pentru desfășurarea unor alegeri democratice dacă este implementat cu bună credință. În martie 2006, Comisia de la Veneția a Consiliului European și OSCE/BIDDO au publicat cele mai recente recomandări comune ale acestora pentru îmbunătățirea Codului Electoral. În timp ce amendamentele recente la Cod au reflectat unele dintre aceste recomandări, mai rămân unele recomandări cheie care trebuie abordate. Mai mult decât atât, în unele locuri Codul este prea vag și conține lacune și o aplicare inconsecventă a legii de către organele electorale, instanțele de judecată și organele de drept. Traducerea în limba rusă a Codului Electoral nu este pe deplin exactă.

VI. ADMINISTRAREA ALEGERILOR

Teritoriul Moldovei este divizat în 902 unități administrative de nivelul 1³ și 37 unități de nivelul 2⁴. Alegerile din 2007 au fost administrate în cadrul celor patru nivele, compuse din

---

¹ În martie și iunie 2007, OSCE/BIDDO și Comisia de la Veneția a Comisiei Europene au publicat comentarii privind proiectul Legii cu privire la partidele politice. Documentele pot fi accesate la <http://www.legislationline.org/upload/lawreviews/93/60/7b15d8093cbebb505ecc3b4ef976.pdf> și la [http://www.venice.coe.int/docs/2007/CDL-AD\(2007\)025-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2007/CDL-AD(2007)025-e.asp).

² Legile care reglementează activitățile mass media sunt abordate în paragraful privind mass media din raport.

³ Orașe, comune și sate

⁴ Acestea includ 32 de raioane, municipiile Chișinău, Bălți și Bender, Găgăuzia cu municipiul Comrat și "localitățile de pe malul stâng al râului Nistru", adică Transnistria cu municipiul Tiraspol.

Comisia Electorală Centrală (CEC), 35 de Consilii electorale de circumscripție de nivelul doi⁵, 899 consilii electorale de circumscripție de nivelul întâi⁶ și circa 1 934 de birouri electorale ale secțiilor de votare (BESV). De regulă circumscripțiile electorale corespund unităților administrative respective. În perioada alegerilor locale, CEC din Găgăuzia care administrează procesul electoral pe teritoriul Găgăuziei deține statutul de Consiliu electoral de circumscripție de nivelul doi.⁷

Ca și la alegerile precedente, votarea nu s-a desfășurat pe teritoriul ce se află sub controlul *de facto* al autorităților transnistrene din 1992. La Corjova – comună ce se află sub jurisdicția Moldovei pe malul stâng al Nistrului, votarea a fost de fapt împiedicată atât pe 3, cât și pe 17 iunie deoarece miliția transnistreană a împiedicat funcționarea secției de votare.

Ca urmare a amendamentelor la Codul Electoral din iulie 2005, modul de formare a comisiilor electorale la toate nivelurile admite nominalizări din partea partidelor politice. Partidele au dreptul să numească membrii Consiliilor electorale de circumscripție și BESV proporțional cu reprezentarea acestora în Parlament. În același timp, membrii comisiilor electorale nu pot fi membri ai unor partide politice.

CEC este un organ permanent de stat care deține un rol central în implementarea legislației electorale. Acest organ constă din nouă membri: unul desemnat de Președinte, unul de Guvern și șapte de Parlament, inclusiv trei desemnați de partidele de opoziție. Membrii CEC sunt desemnați pentru un mandat de cinci ani și pot servi două termene consecutive.

De la începutul perioadei electorale la 30 martie 2007, CEC a adoptat o serie de hotărâri și regulamente, care au oferit explicații și clarificări privind diferite prevederi ale Codului Electoral *inter alia* privind activitățile Consiliilor electorale de circumscripție și BESV, înregistrarea candidaților, reflectarea în mass media, desfășurarea campaniei electorale și procedurile de vot. CEC de asemenea a emis mai multe hotărâri privind reclamațiile și contestațiile.

CEC a întreprins eforturi laudabile de a rămâne imparțial pe toată durata procesului electoral. CEC a organizat ședințe regulate de două ori pe săptămână, însă de asemenea a convocat mai multe ședințe extraordinare, care erau deschise publicului larg și mass mediei. Ședințele CEC s-au desfășurat în general într-un mod colegial, iar majoritatea hotărârilor au fost adoptate în unanimitate. Programul ședințelor, la fel ca și hotărârile, erau în general publicate pe pagina de Internet a CEC anterior și după ședințele respective în conformitate cu legislația în vigoare.

Consiliile electorale de circumscripție de nivelul 1 și 2 au fost constituite în termenul prevăzut de lege, adică cu 40 și respectiv 50 de zile înainte de ziua alegerilor. BESV au fost în general constituite conform legislației în vigoare cu 20 de zile înainte de ziua alegerilor.

---

⁵ Deși oficial CEC a creat două circumscripții de nivelul 2 pentru “localitățile de pe malul stâng al râului Nistru” și pentru municipiul Bender care sunt controlate de autoritățile transnistrene, Consiliile electorale de circumscripție nu au fost numite și astfel nu au funcționat.

⁶ Trei din cele 902 unități administrative de nivelul 1 sunt comune/sate aflate sub controlul Transnistriei unde alegerile nu au avut loc și nu a fost creat nici un Consiliu electoral de circumscripție de nivelul 1. CEC a adoptat o decizie care permite persoanelor cu domiciliul în aceste trei sate să voteze pe listele suplimentare în alte localități desemnate în circumscripția electorală de nivelul 2 din Căușeni. Alegătorii au putut să voteze doar pentru Consiliul raional Căușeni.

⁷ Cu toate acestea, deciziile CEC din Găgăuzia au fost contestate la Curtea de Apel din Comrat, și nu la o instanță de sector, după cum este prevăzut în cadrul procedurii de contestare a deciziilor CEC, astfel *de facto* tratând deciziile acesteia în mod similar cu cele din CEC.

Conform Codului Electoral, Consiliile electorale de circumscripție cuprind de la 7 până la 11 membri, inclusiv doi desemnați de consiliul local al unității administrative respective și doi de instanțele de judecată teritoriale. Cei rămași pot fi desemnați de partidele politice. BESV au de la 5 până la 11 membri, trei dintre care sunt desemnați de consiliul local respectiv. Din cauza unor variații permise de lege în ceea ce privește numărul membrilor comisiei, unele partide politice nu au putut desemna membrii Consiliilor electorale de circumscripție și BESV doar dacă organul respectiv avea numărul maxim de membri. În unele cazuri aceasta a dus la acuzații privind luarea deciziilor părtinitoare și lipsa de transparență din partea unor partide politice.

Organele electorale și-au îndeplinit îndatoririle într-un mod organizat. Cu toate acestea, uneori CEC nu a reușit să asigure faptul ca deciziile sale să ajungă la BESV și să monitorizeze implementarea acestora, fapt ce a rezultat într-o aplicare neuniformă a regulilor și procedurilor. Din punct de vedere legal, CEC nu a avut autoritate de a sancționa încălcările Codului Electoral și de a pune în aplicare deciziile sale chiar și în cadrul organelor electorale. Acest fapt a diminuat în mod serios eficacitatea CEC.⁸ În urma unei modificări a Articolului 69, prevederea care anterior îi permitea CEC să emită avertizări și să aplice amenzi în cazul încălcărilor Codului a fost eliminată. În absența unor mecanisme de punere în aplicare, CEC uneori părea neputincios în fața nerespectării prevederilor. Într-un caz remarcabil, Consiliul electoral de circumscripție Briceni a refuzat pentru o anumită perioadă de timp să se conformeze unei decizii a CEC care i-a ordonat să anuleze decizia sa de a invalida un număr de liste de candidați. În Chioselia, raionul Cantemir, BESV nu a respectat și nu a executat hotărârea instanței de judecată și a CEC privind scoaterea de pe listă a candidatului.

Calitatea activității organelor electorale la diferite nivele a variat. În anumite domenii, deosebirea și separarea dintre Consiliile electorale de circumscripție și administrația locală era neclară deoarece angajații Consiliului electoral de circumscripție foloseau resursele administrației locale și birourile acesteia pentru că încăperile Consiliilor electorale de circumscripție erau deseori închise în timpul orelor de lucru. Aceasta a permis influența din partea administrației locale și/ sau partidelor politice. Un asemenea caz a fost observat la Briceni unde activitatea Consiliului electoral de circumscripție de nivelul 2 a fost puternic influențată de funcționarii publici din raion ai PCRM care în mod evident au urmărit excluderea altor partide și candidați din competiția pentru raion.

Președinții, vicepreședinții și secretarii Consiliilor electorale de circumscripție de nivelul 2 au fost instruiți de CEC și conform observațiilor au activat în mod profesionist. Cu toate acestea, se pare că membrii Consiliilor electorale de circumscripție de nivelul 1 și în special BESV nu au beneficiat de instruire suficientă fapt ce a rezultat în aplicarea neuniformă a Codului Electoral și a procedurilor din ziua alegerilor de către BESV. Suplimentar, se pare că BESV nu au primit suport tehnic adecvat din partea consiliilor de nivel mai înalt, ceea ce a rezultat în faptul că unele din ele nu au fost deplin funcționale până la termenul prevăzut de lege.

Anterior turului întâi de scrutin, CEC a desfășurat o instruire și informare limitată a alegătorilor prin difuzarea a două spoturi de informare a alegătorilor. Consiliile electorale de circumscripție nu au desfășurat nici un fel de activități adiționale de instruire a alegătorilor în regiuni, la fel nu

---

⁸ În 2006, Articolul 69.2 al Codului Electoral care autoriza CEC să aplice amenzi concurenților pentru încălcarea Codului Electoral a fost înlocuit. În prezent, doar instanțele de judecată pot aplica amenzi pentru anumite încălcări de ordin electoral.

au existat nici un fel de acțiuni ulterioare de îmbunătățire a înțelegerii de către alegători a procedurilor înainte de turul doi.

VII. ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR

Alegerile locale din 2007 au oferit alegătorilor un spectru autentic de opțiuni politice. În total, 4 766 de candidați au concurat pentru 899 posturi de primar și circa 60, 000 pentru 11,967 locuri în consiliile raionale, municipale, orașenești și sătești. Douăzeci și două din 27 de partide politice înregistrate la Ministerul Justiției și-au desemnat candidații. Două partide au participat ca un bloc electoral. În afară de aceasta, au concurat peste 1,500 de candidați independenți. Organizația social-politică Mișcarea Acțiunea Europeană nu a putut participa la alegeri deoarece inițial i s-a refuzat înregistrarea de către Ministerul Justiției, fiind înregistrată doar după anunțarea alegerilor în urma unei hotărâri judecătorești.⁹

Înregistrarea candidaților a fost finalizată de Consiliile electorale de circumscripție respective pe 10 mai cu excepția cazurilor contestate.¹⁰ Deși procesul de înregistrare a fost în general bine organizat au existat reclamații privind faptul că unele Consilii electorale de circumscripție au solicitat un număr mai mare de documente decât cel prevăzut în Codul Electoral.¹¹

În ceea ce privește consecutivitatea înregistrării listelor de partid și a candidaților, care în cele din urmă stabilește ordinea în care concurenții electorali sunt înscriși în buletinele de vot, un număr semnificativ de Consilii electorale de circumscripție nu au desfășurat acest proces într-un mod transparent, consecvent și imparțial.¹² În unele cazuri¹³ a fost semnalat că Consiliile electorale de circumscripție au înregistrat candidații partidului de guvernământ înainte de data oficială de prezentare. În alte cazuri¹⁴, Consiliile electorale de circumscripție au determinat în mod arbitrar ordinea înscrierii în buletinul de vot sau au fost semnalate nereguli la tragerea la sorți pentru determinarea ordinii înscrierii concurenților în cazul în care documentele au fost primite în același timp.¹⁵ În unele din aceste cazuri, se pare că președinții Consiliilor electorale de circumscripție au emis hotărâri fără a se consulta cu alți membri ai consiliului. O mare parte din contestațiile depuse de concurenți privind înregistrarea candidaților au fost respinse din motive de lipsă de probe.

⁹ Vezi Paragraful XV, Contestații și reclamații.

¹⁰ Într-un caz de refuz de a înregistra un candidat independent, hotărârea a fost contestată până la Curtea Supremă, iar hotărârea finală a fost emisă doar cu câteva zile înainte de alegeri.

¹¹ Articolul 44.1 din Codul Electoral solicită de la posibili candidați prezentarea următoarelor documente: procesul-verbal al ședinței organului central sau teritorial al partidului, a altei organizații social-politice sau a blocului electoral privind desemnarea candidatului (listei de candidați); listele de subscripție cu numărul suficient de semnături ale susținătorilor candidatului independent; datele biografice ale candidatului; declarația candidatului privind consimțământul lui de a candida la funcția pentru care a fost desemnat; declarația candidatului privind averea imobiliară și veniturile; declarația despre suspendarea, pe durata campaniei electorale, a funcțiilor. Cu toate acestea legea nu conține prevederi clare privind rolul Consiliilor electorale de circumscripție în verificarea documentației prezentate și ce acțiuni pot întreprinde Consiliile electorale de circumscripție în cazul în care datele sunt incorecte sau incomplete.

¹² Articolul 44.2 al Codului Electoral prevede că candidații depun actele necesare pentru înregistrare numai după ce consiliile electorale de circumscripție fac publică informația privind locul și timpul primirii documentelor. Hotărârea CEC nr. 539 din 26 aprilie 2007 prevede că primirea documentelor nu trebuie să aibă loc mai devreme de 24 de ore de la momentul anunțării. Dacă candidații prezintă toate documentele necesare în același timp, ordinea de înscriere în buletin este stabilită prin tragerea la sorți în conformitate cu regulamentele elaborate de CEC.

¹³ De exemplu, în Chișinău, Bălți și Hîncești.

¹⁴ De exemplu în Căușeni, Edineț, Telenești and Ocnîța.

¹⁵ În Hîncești, Ungheni, Cahul and Singerei.

Unii candidați din partea opoziției au fost supuși intimidărilor și presiunilor din partea autorităților și unor membri ai partidului de guvernământ după cum a fost coroborat de MOA a OSCE/BIDDO din relatările primite de la persoanele care au fost supuse presiunilor și intimidărilor.¹⁶ Profesorii și angajații din sectorul de sănătate, dar de asemenea și micii agenți economici au fost afectați cel mai mult. Mai multe cazuri au implicat funcționari publici de rang înalt de la direcțiile de învățământ și sănătate, la fel și unii membri ai Parlamentului.¹⁷ În alte cazuri, există probe care sugerează că mai multe dosare judiciare au fost repuse pe rol pentru a exercita presiune asupra concurenților electorali.¹⁸ Au fost depuse mai multe cereri în instanță și în organele electorale, la fel au fost primite și rapoarte din partea observatorilor pe termen lung despre primarii, care, în contradicție cu prevederile legale, nu au demisionat din funcțiile lor în timp ce candidau la alegeri sau care au continuat să îndeplinească îndatoririle de primar sau să folosească resursele administrative după ce au demisionat.¹⁹ În unele cazuri, retragerea și excluderea candidaților a fost de asemenea efectuată într-un mod discutabil.²⁰

VIII. ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR

Listele alegătorilor se bazează pe informația extrasă din Registrul de stat al Populației menținut de Ministerul Tehnologiilor Informaționale (MTI). Un alegător poate fi inclus pe lista electorală într-o singură secție de votare la locul de reședință temporară sau permanentă a lui/ei, care este confirmată de ștampilă corespunzătoare în documentele de identitate. Un alegător care are reședință permanentă sau temporară votează în secția de votare care deservește reședința sa temporară.

În timp ce Articolul 22 al Codului Electoral prevede că “CEC exercită controlul asupra întocmirii și verificării în termen a listelor electorale, colaborând în acest scop cu organele administrației publice centrale și locale”, listele alegătorilor sunt întocmite la primării și

¹⁶ Informații credibile privind cazuri de presiune și intimidare de asemenea au fost semnalate în Florești, Strășeni, Ungheni, Rîșcani, Ialoveni, Criuleni, Ocnîța, Cahul, Călărași, Telenești, Nisporeni, Taraclia, Orhei și Singerei. La Hîncești, un candidat din partea PPCD a fost amenințat cu violență fizică. La Ștefan Vodă și Cahul, doi candidați din partea PSL și consilierii locali au fost concediați și suspendați din posturi în Inspectoratul Ecologic de Stat. AMN a semnalat presiuni similare asupra a doi din candidații săi în Dubăsari și Bălți. Între cele două tururi, în satul din raionul Florești soția unui candidat la primărie din partea PDM a fost amenințată cu pierderea funcției de Președinte al Consiliului Raional în încercarea de a-l forța pe soțul ei să se retragă din cursa electorală.

¹⁷ În Briceni, Florești, Drochia, Soroca, Ocnîța, Șoldănești, Orhei și Nisporeni, MOA a fost informată de către unii candidați despre faptul că aceștia au fost supuși presiunilor de a semna cereri de demisie, în timp ce alții au decis să se retragă în mod “voluntar” temându-se de pedepse, cum ar fi concedierea, sau închiderea afacerilor. În Briceni, în rezultatul acestor retrageri, listele pentru Consiliul raional ale PSL, PSDM, PRR și BEPRR au fost invalidate de către Consiliul electoral de circumscripție de nivelul 2 deoarece numărul de candidați rămași pe liste era mai mic decât minimul necesar. În Ocnîța, două liste de partid au fost invalidate de Consiliul electoral de circumscripție de nivelul 1 din motive similare. Unele din aceste partide au prezentat reclamații la CEC și ulterior au fost restabilite.

¹⁸ Conform Articolului 46 din Codul Electoral, candidații înregistrați „nu pot fi trași la răspundere penală, arestați, reținuți sau supuși unor sancțiuni administrative fără consimțământul organului electoral care i-a înregistrat” Cu toate acestea legea nu conține prevederi clare dacă candidatul poate fi urmărit penal sau dacă dosarul poate fi repus pe rol.

¹⁹ Conform rapoartelor, primarul din Strășeni a continuat semnarea facturilor deși a demisionat din funcție.

²⁰ La Briceni, Consiliul electoral de circumscripție a acceptat cererile personale de demisionare prezentate de o terță parte deși Articolul 46.6 din Codul Electoral prevede că cererile de retragere pot fi prezentate doar de un partid sau de însuși candidat. O situație similară a fost observată în Ocnîța.

verificate de la uşă la uşă în primele două luni ale fiecărui an. În anii electorali, aceleaşi oficii desfăşoară a două verificări nu mai târziu de 20 de zile înainte de ziua alegerilor.

În urma primei verificări care a fost efectuată până la 1 martie 2007, CEC a anunţat că 2,447, 715 cetăţeni au fost eligibili pentru a vota. Ca urmare a celei de-a doua verificări, numărul cetăţenilor eligibili s-a micşorat cu 4,9 procente până la 2,328,522. A treia cifră ce diferă de cele de mai sus a fost raportată în urma scrutinului din 3 iunie când CEC a anunţat că conform protocolului de totalizare a rezultatelor 2,226,096 de alegători au fost eligibili pentru a vota la alegeri. Asemenea fluctuaţii semnificative ale numărului alegătorilor înregistraţi într-o perioadă scurtă de timp reprezintă un motiv serios de îngrijorare în ceea ce priveşte precizia listelor electorale şi calitatea verificărilor efectuate.

Mai mult decât atât, observatorii au raportat lipsa de uniformitate în elaborarea, verificarea şi gestionarea listelor electorale, combinate cu o îndrumare puţină sau fără nici o îndrumare din partea CEC. Rapoartele din partea observatorilor pe termen lung au indicat multe cazuri în care listele nu au fost afişate în perioada prevăzută de lege, au fost afişate în incinta primăriilor şi nu în secţiile de votare, nu au fost afişate şi au fost puse la dispoziţie doar la solicitare pentru analiză individuală sau nu au inclus toate datele specificate în Codul Electoral, în special tipul şi numărul documentelor de identitate. Observatorii pe termen lung de asemenea au raportat cazuri când cetăţenii care locuiesc în străinătate şi studenţii care nu se află în localităţile de reşedinţă au fost scoşi din liste, deşi nu au fost retraşi în mod oficial. Cetăţenii care locuiesc pe teritoriul controlat de autorităţile din Transnistria nu au fost incluşi în nici o listă electorală.

Planurile de a introduce un registru de votare electronic centralizat au fost amânate până la alegerile parlamentare din 2009 din cauza lipsei de finanţare. Cu toate acestea, la 3 iunie CEC a implementat un proiect pilot de utilizare a listelor electorale electronice în trei secţii de votare din Chişinău, unde alegătorii erau eliminaţi din bază de date electronică comună după ce au votat.

În ziua alegerilor, BESV au utilizat trei tipuri de liste electorale: permanente, suplimentare şi liste speciale suplimentare pentru votarea cu urna mobilă. În ciuda celor două verificări efectuate în 2007, la 3 iunie un număr de 83,802 alegători au trebuit să fie introduşi în listele suplimentare pentru Consiliile electorale de circumscripţie de nivelul 2.²¹

Pentru turul doi de scrutin din 17 iunie, listele suplimentare ale alegătorilor din primul tur au fost anexate la lista permanentă a alegătorilor şi din punct de vedere tehnic au devenit o parte integrantă a acesteia. Cu toate acestea, în primul tur de scrutin, alţi 38,072 de alegători din cei 1,051,164 de cetăţeni cu drept de vot în al doilea tur de alegere a primarilor au fost introduşi în listele suplimentare şi au reprezentat 3,6 procente, cifra maximă fiind de 9,5 procente la Bălţi.²²

Lipsa prevederilor legale şi a unor termene limită clare aplicabile turului doi de scrutin au împiedicat pregătirile pentru cel de-al doilea tur şi au rezultat în practici inconsecvente. Listele

---

²¹ Aceste persoane au reprezentat 3.7 procente din toţi alegătorii înregistraţi şi un maxim de 9,1 procente în Basarabeasca.

²² Majoritatea informaţiei publicate de CEC în urma celor două tururi de scrutin nu au conţinut totalul pe ţară şi procentul pentru toate tipurile de alegeri, inclusiv informaţia privind numărul de alegători adăugaţi în listele suplimentare. Datele însă au fost în mare parte generalizate pe raioane, municipii, oraşe, comune/sate şi competiţiile electorale pentru funcţiile de primar.

alegătorilor nu au fost puse la dispoziția publicului larg în majoritatea secțiilor de votare vizitate între cele două tururi.

A. Identificarea alegătorilor

În ziua alegerilor, alegătorii se puteau identifica folosind unul din următoarele documente de identificare: buletinul de identitate cu fișa de însoțire cu indicarea domiciliului, vechiul pașaport de tip sovietic, buletinul de identitate provizoriu sau așa numita "Formă nr. 9" și în conformitatea cu o hotărâre de ultimul moment al CEC, livretul eliberat de Serviciul de Alternativă. CEC a decis de asemenea cu cinci zile înainte de primul tur, ca și în cadrul alegerilor anterioare, că BESV trebuie să accepte documente de identificare expirate.

Conform MTI, circa 435,500 de cetățeni, inclusiv cei cu domiciliul în Transnistria dețineau pașapoarte vechi de tip sovietic sau documente de identificare provizorii în loc de buletinele de identitate obișnuite moldovenești. Această cifră reprezintă în cea mai mare parte pensionari și persoane care refuză documentele de identificare obișnuite din motive religioase, ultimii neavând un număr de identificare. Adicional, 107,704 cetățeni se află în posesia unor buletine de identitate expirate, iar circa 4,000 dispuneau de livretul eliberat de Serviciul de Alternativă.

IX. Campania electorală

Campania electorală oficială a partidelor și candidaților a început cu înregistrarea acestora de către Consiliile electorale de circumscripție respective. În general, campania electorală a fost de intensitate scăzută cu excepția Chișinăului și orașelor mari, unde materialele electorale au fost distribuite și afișate mai activ, și au avut loc întruniri și adunări. Activitățile de campanie între cele două tururi au fost limitate, inclusiv în Chișinău. În cea mai mare parte, partidele politice au recurs la întruniri cu un număr mic de alegători, vizite de la ușă la ușă și distribuirea materialelor electorale publicitare. În general aceste activități nu au fost împiedicate.

Cu toate acestea, nu toți concurenții au beneficiat întotdeauna de oportunități egale. Conform unei hotărâri a CEC din 20 aprilie, autoritățile municipale erau obligate să monteze panouri pentru ca concurenții electorali să poată să afișeze materialul electoral. Spațiul alocat pe aceste panouri electorale trebuia să fie egal pentru fiecare concurent și echivalent cu cel puțin un metru pătrat pentru un concurent și panou. Deși în multe cazuri panourile au fost puse la dispoziție, prevederile acestui regulament al CEC nu au fost respectate de mai multe municipalități. La Chișinău și în regiuni, autoritățile locale nu au reușit să asigure spațiul minim pentru fiecare candidat. La Bălți, a fost oferit spațiu pentru panourile electorale, însă achiziția, instalarea și demontarea acestor panouri au fost lăsate pe seama concurenților electorali. Aceste măsuri au avantajat partidele care au dispus de mijloace financiare mai mari.

Mai multe partide politice cum ar fi PPCD, AMN, PDS și PSL, au reclamat faptul că uneori poliția a hărțuit susținătorii partidelor în timpul desfășurării activităților de campanie legale, în timp ce susținătorii PCRM nu au fost criticați și nu au fost pasibili de răspundere pentru încălcarea legii. La Chișinău, un susținător a fost reținut și amendat de către o instanță judecătorească de sector pentru faptul că ținea în mâini un afiș electoral într-un loc public.²³ La Chișinău și Florești poliția a interzis susținătorilor să plaseze afișe și banere pe imobilele private ale acestora.²⁴

---

²³ Instanța a hotărât că colțul de stradă respectiv nu era un loc autorizat pentru afișarea materialului electoral.

²⁴ Curtea Supremă a hotărât într-un caz că este interzis afișajul posterelor electorale pe imobilul privat.

În general, întrunirile și mitingurile s-au desfășurat fără piedici. Cu toate acestea, la Telenești, o întrunire a PSL care a fost planificată pentru 13 mai a fost împiedicată de o întâlnire concomitentă organizată de Președintele Parlamentului. La Chișinău, o dispută juridică prelungită între PCRM și PPCD cu privire la accesul pe Piața Marii Adunări Naționale pentru organizarea unei adunări pe 1 iunie, ultima zi a primului tur, a fost soluționată în ultimul moment în favoarea PPCD. Curtea Supremă de Justiție a susținut decizia CEC care a anulat hotărârea autorităților municipale de a oferi locul PCRM.

Concurenții electorali sunt obligați să deschidă conturi bancare speciale care trebuie utilizate pentru toate tranzacțiile financiare aferente campaniei. Atât persoanele fizice, cât și cele juridice pot contribui la fondurile de campanie ale candidaților. Împrumuturile de la stat pot fi contractate de concurenții electorali, urmând să fie rambursate proporțional cu numărul de voturi primite.²⁵ Finanțarea din exterior este interzisă. CEC poate solicita Curții de Conturi sau Inspectorului Fiscal al Ministerului Finanțelor să verifice conturile electorale. Cu toate acestea nu a fost făcută o verificare sistematică a conturilor electorale.

Partidele sunt obligate să facă publice și să raporteze tot suportul financiar și nefinanciar primit pentru campania acestora. Rapoartele privind veniturile și cheltuielile trebuie expediate organelor electorale relevante odată la două săptămâni. Organele electorale elaborează rapoarte săptămânale privind sursele veniturilor și cheltuielilor electorale pentru toți concurenții înregistrați în cadrul acestora. Raportul privind cheltuielile financiare ale partidelor politice emis de CEC cu două zile înainte de primul tur a relevat că patru din 21 de partide politice și blocuri electorale ce participă în alegeri nu au reușit să remită rapoarte complete, iar unul din ei nu a deschis un cont electoral.

Ulterior, CEC a avertizat partidele ce nu s-au conformat acestor prevederi, cu toate acestea, în general, se pare că CEC nu a monitorizat implementarea regulamentelor privind finanțarea campaniei electorale de către Consiliile electorale de circumscripție și concurenții electorali cu atenție cuvenită. A rămas neremarcat faptul că rapoartele regulate nu au fost remise de unele partide politice mai devreme în campania pre-electorală și nu au fost luate măsurile de rigoare. CEC nu a solicitat nici asistența Curții de Conturi și nici cea a Ministerului Finanțelor privitor la verificarea cheltuielilor electorale.

X. MASS MEDIA

A. Contextul

Deși televiziunea reprezintă cea mai importantă sursă de informație în Republica Moldova, radioul de asemenea cuprinde o audiență semnificativă în special în zonele rurale. Majoritatea ziarelor au o circulație limitată. Conform organului principal de reglementare în mass media, (*Consiliul Coordonator al Audiovizualului*, CCA), circa 38 de canale terestre de televiziune și 44 stații de radio dețin în prezent licențe pentru difuzare pe teritoriul Moldovei. Cu toate acestea majoritatea acestora retransmit programele TV din România și Rusia, oferind doar un volum limitat de programe produse local. Postul cu capital public *TV Moldova 1* și *Radio*

---

²⁵ Sunt oferite împrumuturi începând cu 1,000 lei pentru candidații în consiliile din comune/sate (60€) până la 40,000 MDL (2,500€) pentru un partid politic. Adicional, plafoanele pentru fondurile electorale au fost fixate pentru fiecare funcție, de la 50,000 MDL până la 100,000 (de la 3,000 până la 6,000 €) pentru consilieri, de la 200,000 până la 300,000 MDL (de la 12,000 până la 18,000 €) pentru primari și 7,5 milioane MDL (500,000 €) pentru partidele politice.

Moldova au o acoperire mediatică națională, formând împreună compania publică națională *Teleradio Moldova*.

În ciuda unui climat media foarte variat, un număr de interlocutori locali și organizații internaționale²⁶ și-au exprimat în mod repetat îngrijorarea privind lipsa de pluralism al posturilor TV din țară, capacitatea mass media de a oferi informații diverse și independența mass mediei.

B. Cadrul legal al mass media

Codul Electoral conține prevederi care reglementează activitățile mass media pe parcursul campaniei electorale, asigurând, printre altele, alocarea timpului de antenă gratuit și contra plată tuturor concurenților în condiții egale stipulând faptul că organizarea dezbaterilor televizate care să dureze cel puțin 90 de minute este obligatorie pentru compania publică de televiziune și opțională pentru posturile private de TV. Pe parcursul informării audienței privind activitățile candidaților care în prezent dețin o funcție publică, este interzisă oferirea oricărui tratament privilegiat în comparație cu oponenții săi. Mai mult decât atât, conform Codului Audiovizualului care reglementează activitățile posturilor de televiziune, posturile sunt solicitate să “încurajeze și să faciliteze un schimb pluralist de opinii și să respecte principiile echilibrului, echității și imparțialității”.

Respectarea acestor prevederi este supravegheată de CCA și de CEC. În conformitate cu Articolul 40 din Codul Audiovizualului, pe 29 martie CCA a adoptat “Concepția reflectării campaniei electorale locale de către instituțiile audiovizualului din Republica Moldova”. În baza acestui concept, CEC, în cooperare cu CCA, a adoptat un regulament adițional la 6 aprilie care a oferit mai multe detalii privind principiile de alocare a timpului de antenă gratuit și contra plată tuturor concurenților, la fel și directive privind organizarea dezbaterilor. În afară de obligația de a respecta regulamentele generale ale CEC și CCA, fiecare post care dorea să reflecte campania electorală a fost obligat să adopte regulamentele interne proprii privind principiile de reflectare și să le remită CCA pentru aprobare.

C. Dezbateri televizate

Dezbaterile televizate regulate organizate atât la posturile publice, cât și cele private au oferit candidaților ocazia de a informa alegătorii referitor la viziunile și platformele acestora. Anterior primului tur de votare, *Moldova 1* și *Radio Moldova* au organizat fiecare câte șase dezbateri printre candidații la funcția de primar al municipiului Chișinău, la fel și dezbateri cu candidații la diferite posturi publice din țară. PCRM a decis să nu participe la majoritatea dezbaterilor, având și dreptul să o facă, însă această decizie a redus oarecum valoarea acestor evenimente pentru alegători. Lipsa oportunităților de a adresa întrebări candidaților PCRM, în special celor care dețin funcții în prezent, a fost combinată cu faptul că mass media în general nu a pus întrebări critice. În afară de dezbateri, candidații au comunicat mesajul lor electoratului prin intermediul publicității electorale contra plată și prin presa scrisă.

---

²⁶ Vezi printre altele, comunicatul de presă al Misiunii OSCE în Moldova (http://www.osce.org/documents/mm/2006/12/22734_en.pdf), raportul Freedom House privind “Libertatea mass media în lume 2007” (www.freedomhouse.org) și Comunicatul Comun din 14 martie 2007 al comunității diplomatice din Moldova (<http://chisinau.usembassy.gov/pr031407.html>).

D. Agitația electorală negativă

Agitația electorală negativă a apărut în mass media cu trei săptămâni înainte de primul tur al scrutinului. A fost difuzat un spot al PCRM îndreptat împotriva candidatului PDS pentru funcția de primar al municipiului Chișinău, Dumitru Braghiș. Un spot similar produs de PDS, și care era îndreptat împotriva PCRM, a fost temporar interzis prin hotărârea Judecătoriai sectorului Râșcani din Chișinău, ca urmare a unei cereri depuse de PCRM privind conținutul defăimător al acestuia. Hotărârea a fost menținută de Curtea de Apel Chișinău. Judecătoria de sector a amânat examinarea în fond a cauzei pentru perioada de după încheierea campaniei electorale, lăsând astfel în vigoare interzicerea temporară. Prin aceasta, judecătoria de sector a interzis în esență accesul în timp util la justiție într-o perioadă importantă.

E. Monitorizarea mass mediei de către MOA al OSCE/BIDDO

Începând cu startul oficial al campaniei din 4 mai, MOA al OSCE/BIDDO a monitorizat 6 posturi de televiziune²⁷ și nouă ziare zilnice sau săptămânale.²⁸ Adicional, echipa de monitorizare a analizat reflectarea campaniei electorale de către două stații de radio²⁹ și știrile principale a două canale de televiziune regionale.³⁰ Monitorizarea mass media a inclus analiza cantitativă și calitativă a reflectării candidaților și partidelor ce concureau la alegeri și reflectarea altor subiecte politice relevante.

Ca și în alegerile precedente³¹, pentru a nu încălca principiile egalității³², reflectarea în știri a campaniei electorale a fost restricționată de o prevedere legală, care a fost interpretată de posturile TV ca interzicerea oricărei reflectări a activităților de campanie în afara dezbaterilor și spoturilor electorale cu plată.

Marea parte a posturilor supuse monitorizării au oferit o acoperire substanțială a autorităților de stat în știrile difuzate la ore de maximă audiență, astfel favorizând candidații partidului de guvernământ. În știrile difuzate la ore de maximă audiență postul cu capital public *Moldova 1* a avut o prestație care a fost în mod clar părtinitoare și a oferit o acoperire vastă a activităților autorităților guvernamentale în afara contextului campaniei electorale. Pe parcursul a patru săptămâni premărgătoare alegerilor, *Moldova 1* a acordat 74% din știrile legate de politică și alegeri Președintelui, Guvernului și Președintelui Parlamentului și 6% PCRM. Această acoperire a fost pe un ton predominant pozitiv. În același timp, programele de știri ale *Moldova 1* au ignorat în mare măsură viziunile și opiniile opoziției. Aceeași tendință a fost observată și la postul public *Radio Moldova*. Astfel, atât *Moldova 1*, cât și *Radio Moldova* nu au reușit să-și onoreze obligațiunile legale în vederea creării unor condiții egale pentru candidați și partide politice.

²⁷ *Moldova 1, NIT, Euro TV, Pro TV, TV7 și N4.*

²⁸ Publicații în limba română, *Flux, Timpul, Jurnal de Chișinău, Moldova Suverană, Ziarul de Garda și Săptămîna* și publicațiile în limba rusă *Komsomolskaya Pravda, Argumenty i Fakty, Nezavisimaya Moldova și Moldovskie Vedomosti.*

²⁹ *Radio Moldova și Antena-C.*

³⁰ *TV Gagauzia and TR Bălți.*

³¹ Vezi printre altele Rapoartele Finale ale OSCE/BIDDO privind alegerile locale http://www.osce.org/documents/odihr/2003/08/560_en.pdf și alegerile parlamentare http://www.osce.org/documents/odihr/2005/06/14919_en.pdf.

³² Articolul 47 al Codului Electoral prevede că "În perioada desfășurării dezbaterilor electorale, în afara timpului de antenă gratuit, nu se admite difuzarea materialelor publicitare despre activitatea concurenților electorali sau cu participarea acestora și a persoanelor lor de încredere, a reportajelor televizate sau radiofonice de la întâlnirile concurenților electorali cu alegătorii, despre vizitele de lucru ale concurenților din rândul conducătorilor de rang republican sau raional"

Consiliul Coordonator al Audiovizualului a avertizat *Moldova 1*, *Radio Moldova*, postul de radio *Antena C* și postul privat de televiziune *NIT* cu privire la nerespectarea de către acestea a principiilor echilibrului, echității și imparțialității în emisiunile de știri ale acestora. *Moldova 1* a fost de asemenea supusă criticii pentru reflectarea favorabilă a autorităților statului și lipsa aspectelor critice. Micșorarea volumului de reflectare în buletinele principale de știri dedicat autorităților statului (53% în comparație cu 93% la începutul lunii mai) a fost observată în ultima săptămână a campaniei electorale la *Moldova 1*. O tendință similară a fost observată la *Radio Moldova*. Adicional, *Moldova 1* și *Radio Moldova* au oferit un oarecare acces și acoperire mediatică a candidaților din partea opoziției în ultimele zile ale campaniei pentru primul tur.

Au fost observate diferențe evidente în emisiunile de știri ale diferitor posturi private. *NIT* și *N4* au adoptat un model similar cu cel al *Moldova 1*. *Euro TV* și *Radio Antena C* de asemenea au acordat o acoperire în general favorabilă activităților autorităților statului înainte de primul tur al scrutinului. O oarecare acoperire critică a PCRМ a apărut la *Euro TV* cu privire la disputa dintre PPCD și PCRМ referitoare la dreptul de a folosi Piața Marii Adunări Naționale pentru întâlnirea cu alegătorii. *Pro TV* și *TV7* au fost unicele canale care au oferit o acoperire mai echilibrată a campaniei electorale. Totuși, audiența potențială a acestor două posturi este cu mult mai mică decât cea a celor două rețele principale, *Moldova 1* și *NIT*.

Reflectarea în știrile legate de politică și alegeri difuzate la posturile regionale monitorizate de MOA a OSCE/BIDDO a demonstrat o tendință de favorizare a autorităților locale. În Găgăuzia, de exemplu, postul de televiziune cu capital public *TV Gagauzia* a acordat 92 de procente din acoperire autorităților locale, care a fost pe un ton predominant pozitiv sau neutru. La *Teleradio Bălți*, care se află în proprietatea consiliului orașenesc, autoritățile locale au beneficiat de 71% de acoperire care au fost în mare parte pozitivă sau neutră.

Publicitatea electorală cu plată a fost folosită în mod intens de mai mulți candidați. Principalele posturi TV au difuzat un spot în care Președintele Parlamentului, Marian Lupu, a susținut candidatul PCRМ pentru funcția de primar al orașului Chișinău, Veaceslav Iordan. Se pare că acest fapt a încălcat Hotărârea CEC privind reflectarea în mijloacele de informare în masă a campaniei electorale care stipulează că „nu pot fi difuzate imagini reprezentând instituțiile Președintelui, Parlamentului sau ale administrației publice centrale și locale”. CEC a hotărât că Președintele Parlamentului nu a apărut în capacitatea sa oficială, însă în calitate de cetățean și astfel acest fapt nu a constituit o încălcare. În același timp CEC a avertizat mai mulți candidați în ultimele săptămâni de campanie, deoarece aceștia au folosit imagini cu clădiri și simboluri ale instituțiilor de stat și municipale.

CEC, la cererea CCA, a avertizat cele două posturi private *Pro TV* și *Euro TV*, ca urmare a depășirii limitei zilnice de timp pentru publicitatea electorală contra plată în favoarea candidaților PDS, PD și PPCD. Cu toata acestea, avertizări de acest gen nu au fost emise la adresa *NIT* care a alocat mai mult decât timpul de antenă contra plată pentru unii candidați electorali între 21 mai și 1 iunie.

F. Turul doi de scrutin

În perioada cuprinsă între cele două tururi de scrutin, marea parte a posturilor TV supuse monitorizării, inclusiv postul public *Moldova 1*, au continuat să ofere o acoperire substanțială a autorităților de stat în afara contextului campaniei, astfel repetând tendința observată în

perioada primului tur de scrutin. Aceasta a favorizat candidații partidului de guvernământ și a limitat oportunitățile candidaților opoziției de a-și transmite mesajul în mod egal electoratului. Autoritățile nu au reușit să întreprindă nici o acțiune de remediere între cele două tururi pentru a redresa situația privind reflectarea părtinitoare de către postul public TV.

Activitatea CCA a fost întreruptă pe parcursul ultimei săptămâni înainte de cel de-al doilea tur de scrutin de o investigație efectuată de Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției (CCCEC) privind afirmații de luarea de mită de către membrii CCA. Unul dintre cei patru membri reținuți ai CCA a fost pus sub acuzație și a fost plasat sub arest. Ceilalți doi membri reținuți temporar au afirmat în mod public că detențiile lor puteau fi legate de avertismentele făcute de CCA unor posturi pentru reflectarea părtinitoare înainte de primul tur de scrutin. CCCEC a negat această declarație.

Între cele două tururi nu au existat dezbateri între cei doi candidați pentru funcția de primar al Chișinăului deoarece candidatul PCRM, Veaceslav Iordan, a decis să nu ia parte la acestea. În conformitate cu o hotărâre a CEC, oponentul său Dorin Chirtoacă a avut dreptul să folosească timpul oferind răspunsuri la întrebările jurnaliștilor. Postul public și *Euro TV* de asemenea au organizat dezbateri între candidații la funcția de primar care concureau în alte localități.

Agitația electorală negativă a reapărut în mass media fiind difuzate spoturi orientate împotriva ambilor concurenți pentru funcția de primar al Chișinăului. Cele două publicații de stat *Moldova Suverană* și *Nezavisimaia Moldova* l-au susținut în mod clar pe dl Iordan și au publicat mai multe articole împotriva dlui Chirtoacă, unele din acestea cu conținut defăimător. Prin contrast, *Timpul*, *Jurnal de Chișinău* și *Ziarul de Gardă* și-au arătat sprijinul pentru dl Chirtoacă și l-au criticat pe oponentul acestuia.

XI. PARTICIPAREA FEMEILOR

Cadrele legale naționale și internaționale oferă o bază solidă pentru participarea egală a femeilor în procesele electorale. Constituția prevede egalitatea dintre femei și bărbați, iar Legea cu privire la partidele politice și organizațiile social-politice obligă partidele și alte organizații social-politice să promoveze principiile egalității dintre genuri în instituțiile electorale la toate nivelurile. Legea privind asigurarea oportunităților egale pentru femei și bărbați aprobată în februarie 2006 conține un articol specific privind oportunitățile egale în domeniul electoral și obligă organele electorale și partidele politice să respecte principiul egalității genurilor. Moldova este parte la Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW), Convenția privind drepturile politice ale femeilor și a aderat la Protocolul Opțional al CEDAW.

Cu regret, o evaluare cuprinzătoare a participării femeilor în procesul electoral este îngreunată în mare măsură de o absență generală a mecanismelor de monitorizare a participării femeilor. Informația statistică selectată pe genuri privind indicatorii cheie legați de alegeri, cum ar fi proporția femeilor ce dețin funcții, femei-candidate și alegători ar facilita evaluarea respectării de către țară a cadrului legal național și angajamentelor internaționale privind lipsa de discriminare. Cu toate acestea, informația de la interlocutori și datele disponibile au evidențiat în mod consecvent că mediul *de facto* electoral nu a facilitat participarea femeilor la alegeri în calitate de candidați.

Majoritatea partidelor politice de bază au stabilit cote interne minime de 30 de procente pentru femeile candidate înainte de alegeri. Cu toate acestea, puține sau chiar nici unul se pare că nu le-a onorat. Ponderea femeilor în calitate de candidați la funcția de primar au fost mai mică de 25 de procente în ambele tururi.³³ Interlocutorii au menționat factori economici și sociali care au afectat în mod negativ capacitatea femeilor de a participa în calitate de candidați în condiții egale cu bărbații. Acestea au inclus unele relatări din partea femeilor candidate privind discriminarea pe bază de gen, diferențe de venituri și un sistem preponderent patriarhal.

Deși femeile sunt reprezentate în același număr ca și bărbații în organele electorale, în general ele sunt slab reprezentate în poziții cheie la toate nivele. Concentrarea femeilor la nivele inferioare a avut drept rezultat o responsabilitate mai mare în ceea ce privește îndeplinirea responsabilităților practice în ziua alegerilor, însă cu prețul excluderii acestora de la luarea deciziilor la un nivel mai înalt pe parcursul procesului electoral. Organele electorale și partidele politice, deși în general năzuiau să se conformeze noii Legi privind asigurarea oportunităților egale pentru bărbați și femei, au făcut referire la caracterul vag al acesteia și la lipsa mecanismelor concrete de punere în aplicare, acestea fiind privite ca impedimente la aplicarea legii.

Au fost observate puține încercări ale societății civile de a îmbunătăți participarea femeilor în procesul electoral. ONG-urile de femei ar beneficia de strategii îmbunătățite pentru coordonarea și cooperarea între acestea la fel și cu alte părți relevante.

XII. PARTICIPAREA MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

Potrivit recensământului din 2004, minoritățile naționale reprezintă 24% din populația Moldovei. Cele mai mari minorități sunt ucrainenii, rușii, găgăuzii, românii și bulgarii. ONG-urile ce reprezintă romii prezintă informația despre numărul de romi care este considerabil mai mare decât cifrele oficiale de 0,36 procente din populație.

Moldova este parte la Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială și Convenția cadru pentru protecția minorităților naționale a Consiliului European. Constituția Republicii Moldova și Codul Electoral garantează drepturi egale pentru minoritățile naționale. Cu toate acestea, cerințele de înregistrare din Legea privind partidele și alte organizații social-politice sunt dezavantajoase pentru înființarea partidelor ce reprezintă comunitățile minoritare și partidele regionale.

Activitățile actorilor guvernamentali și non-guvernamentali privind minoritățile naționale se pare că au pus accentul pe evenimentele culturale și sociale. Problemele minorităților nu au fost vizibile în discursul politic, iar majoritatea partidelor politice au raportat includerea minorităților naționale în listele acestora. Implementarea unei prevederi legale privind tipărirea unui spectru larg de materiale electorale în limba rusă este lăudabilă deoarece facilitează participarea alegătorilor care nu vorbesc limba de stat.

ONG-urile ce reprezintă minoritățile naționale nu au exprimat îngrijorare Misiunii de Observare a Alegerilor a OSCE/BIDDO cu privire la participarea minorităților naționale și etnice în procesul electoral, cu excepția notabilă a reprezentanților ONG-ului de romi care au raportat discriminarea permanentă în toate domeniile. Romii au părut slab reprezentați în

---

³³ Datele privind turul întâi se bazează pe informația din 20 de raioane și municipalități din cele 35 unde s-au desfășurat alegeri. Datele privind turul doi sunt cuprinzătoare.

calitate de candidați și administratori ai procesului electoral chiar și în zonele unde ei reprezintă o parte semnificativă a populației. În ciuda dificultăților raportate, se pare că ONG-urile au întreprins măsuri extrem de limitate în scopul îmbunătățirii participării comunității de romi în procesul electoral și la abordarea problemelor privind marginalizarea și excluderea comunității de la nivelele politice mai înalte.

XIII. OBSERVATORI LOCALI

Cel mai mare efort local non partizan de monitorizare a procesului electoral a fost efectuat de “Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte – Coaliția 2007” care a fost creată de șapte organizații non-guvernamentale.³⁴ Alte ONG-uri puteau să adere la Coaliție prin subscrierea la Regulamentul acesteia și Carta privind alegeri libere și corecte. Până la 3 iunie, Coaliția cuprindea 16 organizații membre, fiind afiliat un număr de peste 100 de organizații locale și regionale.

În cadrul Coaliției a fost desfășurat un spectru larg de activități de către membrii ONG-urilor. LADOM a efectuat observarea alegerilor prin dislocarea a 30 de observatori pe termen lung și circa 1900 de observatori pe termen scurt pentru primul tur și 650 de observatori pe termen scurt pentru turul doi. Aceasta, de asemenea a organizat numărătoarea paralelă a voturilor în Chișinău, Bălți, Comrat, Cahul și Orhei. În cooperare cu CEC, ADEPT a instruit circa 2,500 de reprezentanți ai organelor electorale și a elaborat postere și spoturi TV/radio pentru instruirea alegătorilor. API a efectuat monitorizarea mass mediei.

Coaliția 2007 a publicat mai multe rapoarte privind campania pre-electorală și ziua alegerilor. În concluziile sale finale, Coaliția a notat că observatorii săi au fost obstrucționați de către Birourile electorale de circumscripție în circa 5 procente din secțiile de votare observate.

Au fost acreditate și alte ONG-uri locale în calitate de observatori locali de către CEC, inclusiv Primul Club al Consiliului European, Academia Europeană a Societății Civile, Institutul pentru Inițiativa Civică și Dezvoltare Informațională, Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului din Republica Moldova, Centrul Național de studii și informare pentru problemele femeilor, Centrul pentru comunicare internațională și drepturile omului, Mișcarea Europeană din Moldova și Institutul pentru Democrație.

XIV. RECLAMAȚII ȘI CONTESTAȚII

În comparație cu numeroase nereguli semnalate pe parcursul perioadei electorale, numărul reclamațiilor formale depuse la organele electorale și în instanțele de judecată este relativ scăzut.³⁵ Mai multe partide de opoziție au declarat că nu au depus reclamații formale deoarece nu aveau încredere în imparțialitatea autorităților responsabile. În general, partidele de opoziție nu au avut resurse și capacitatea necesară de a veni cu argumente legale puternice și probe suficiente, fapt care adeseori a dus la respingerea reclamațiilor.

---

³⁴ Coaliția a fost formată din Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului din Moldova (LADOM), Asociația pentru Democrație Participativă (ADEPT), Centrul CONTACT, Asociația Presei Independente (API), Centrul Independent de Jurnalism (CIJ), Asociația pentru promovarea Clinicilor Juridice și Consiliul Național al Tineretului din Moldova.

³⁵ Articolul 65 f al Codului Electoral prevede că alegătorii și concurenții electorali pot înainta cereri și contestații în organele electorale ierarhic superioare și în instanțele de judecată împotriva hotărârilor, acțiunilor sau inacțiunilor organelor electorale.

Suprapunerea jurisdicțiilor organelor electorale și instanțelor de judecată privind contestațiile și reclamațiile au dus la dublarea eforturilor, confuzie, întârzieri și hotărâri contradictorii. Au fost cazuri când aceleași contestații erau expediate simultan către organele electorale și instanțele de judecată³⁶ și erau emise hotărâri contradictorii. Într-un caz remarcabil, o reclamație a fost remisă concomitent la CEC și la Curtea de Apel Chișinău și a avut drept rezultat emiterea hotărârilor contradictorii privind faptul, dacă PCRM sau PPCD vor obține permisiunea de a organiza o întrunire pe Piața Marii Adunări Naționale din capitală. Adeseori reclamațiile nu erau depuse la adresa Consiliilor electorale de circumscripție, menționând lipsa de încredere în imparțialitatea acestora, fiind expediate direct la CEC, care la rândul său le expedia la nivele inferioare.

Reclamațiile expediate organelor electorale și instanțelor de judecată cuprindeau un spectru larg de probleme. Acestea au inclus, printre altele, componența organelor electorale, înregistrarea candidaților, suspendarea din funcțiile publice, abuzul resurselor publice administrative, campania electorală neautorizată, condițiile inegale de campanie, intimidarea candidaților, precizia listelor de alegători, dezvăluirea informației financiare și reflectarea în mass media. Au existat numeroase reclamații cu privire la nereguli în procesul de vot, numărare și procedurile de totalizare pe parcursul ambelor tururi de scrutin.

Consiliile electorale de circumscripție au recepționat un volum semnificativ de reclamații. La adjudecarea reclamațiilor, erau multe cazuri când Consiliile electorale de circumscripție nu au reușit să respecte procedurile legale, termenele prevăzute de lege și au adoptat decizii neraționale din punct de vedere legal. Unele Consilii electorale de circumscripție erau percepute ca fiind părtinitoare din punct de vedere politic sau supuse influențelor de către administrația locală și partidele politice, în timp ce celelalte păreau să nu dorească să investească eforturi necesare în examinarea reclamațiilor. În unele cazuri președinții Consiliilor electorale de circumscripție au luat hotărâri unilaterale privind contestațiile. Într-un caz, un Consiliu electoral de circumscripție și-a bazat decizia pe versiunea în limbă rusă a Codului Electoral, în ciuda unui conflict evident cu versiunea oficială în limba română.

Prezența judecătorilor în Consiliile electorale de circumscripție în unele cazuri a creat aparența unui conflict de interese, deoarece hotărârile Consiliilor electorale de circumscripție pot fi contestate în aceleași instanțe de judecată în care de obicei activează judecătorii.³⁷ Într-un caz observat de un observator pe termen scurt, judecătorii dintr-o instanță de judecată de sector care examinau o cauză care implica colegul lor, președintele instanței de judecată, care a fost numit în funcție de președinte al Consiliului electoral de circumscripție pe parcursul perioadei electorale, a acționat într-o manieră loială acestuia. Aceasta a rezultat într-o decizie în favoarea lui în lipsa unei analize corespunzătoare a faptelor și probelor.

În mod evident, CEC a fost copleșit de volumul de reclamații recepționate.³⁸ CEC nu a avut personal calificat în domeniul jurisprudenței pentru o examinare detaliată a reclamațiilor și elaborarea analizei legale și deciziilor pentru a fi analizate de membrii CEC. Membrii CEC erau responsabili personal de examinarea reclamațiilor individuale și de elaborarea deciziilor.

---

³⁶ Sistemul judiciar din Moldova se bazează pe o structură din trei nivele, care constă din 40 de judecătorii de sector, cinci Curți de Apel și Curtea Supremă de Justiție.

³⁷ Președintele Consiliului Superior al Magistraturii și-a exprimat îngrijorarea privind faptul că neîndeplinirea de către unii judecători a atribuțiilor lor și numirea lor în calitate de membri ai comisiei electorale, afectează într-o anumită măsură activitatea judecătorilor pe parcursul perioadei electorale.

³⁸ CEC a primit peste 200 de reclamații.

Discuțiile publice au relevat că membrii nu aveau cunoștințe privind jurisdicția CEC și principiile legale relevante.

Hotărârile în formă scrisă nu au articulat în mod detaliat faptele, problemele, probele și analiza legală necesară pentru înțelegerea deplină de către cititor a circumstanțelor și problemelor implicate. În multe cazuri, CEC nu a reușit să examineze contestațiile în termen legal de trei zile pentru adjudecarea acestora, astfel tergiversând remediarea într-o perioadă de timp importantă.³⁹ Hotărârile privind examinarea contestațiilor nu au fost publicate în Monitorul Oficial, după cum este prevăzut în articolul 18.4 al Codului Electoral, din motivul dificultății asigurării traducerii în timp util a acestora în limba rusă.

În ciuda constrângerilor politice, CEC a demonstrat dorința de a acționa în interesul întregului spectru de subiecți electorali. Într-un caz semnificativ, CEC a recunoscut intimidarea mai multor candidați ai opoziției de către funcționarii publici, care a avut drept rezultat retragerea candidaților și a anulat hotărârea inițială a Consiliului electoral de circumscripție Briceni care a acceptat retragerea acestora. Curtea de Apel Chișinău a menținut decizia CEC. Într-un alt caz, în răspuns la o reclamație, CEC a informat Procuratura Generală privind încălcarea Codului Electoral în legătură cu o investigație redeschisă împotriva unui candidat pe parcursul perioadei electorale.⁴⁰ Procuratura Generală a informat MOA OSCE /BIDDO despre faptul că în opinia sa, Codul Electoral nu interzice redeschiderea unui caz împotriva unui candidat, ci doar inițierea unui dosar nou și a respins afirmațiile privind acțiunile motivate din punct de vedere politic.

Poliția a acționat într-un mod discriminatoriu, furnizând informația la CEC doar cu privire la încălcările legate de afișarea materialelor electorale și desfășurarea activităților de campanie de către partidele de opoziție nu însă și cele ale partidului de guvernământ, deși asemenea încălcări de către PCRM au fost răspândite pe larg. Într-un caz, un membru al CEC a remarcat în mod public că deși știa despre încălcările privind afișajul electoral de către PCRM, partidul nu a putut fi avertizat, deoarece nu au fost expediate reclamații sau informații oficiale.⁴¹ În general, CEC nu a luat inițiativa de a examina și adjuceca încălcările Codului Electoral. MOA OSCE/BIDDO nu are informații privind faptul dacă CEC a remis dosarele relevante în instanță, poliție sau procuratură, după cum este prevăzut în Codul Electoral, Articolele 70.3 și 71.3, pentru investigații ulterioare și posibile sancțiuni financiare sau penale.

În luna aprilie 2007, Curtea Supremă a emis o Notă explicativă instanțelor de judecată pentru a clarifica rolul și obligațiunile acestora pe parcursul perioadei electorale. Judecătoriile de sector, Curtea de Apel și Curtea Supremă au aflat despre multe cazuri legate de alegeri.⁴² Într-un număr impunător de cazuri, instanțele nu au reușit să se conformeze cu strictețe termenelor limită legale pentru adjudecare prevăzute de Codul Electoral.

Ședințele judecătorești la toate trei nivele au fost deschise publicului, însă adesea ședințele erau prea scurte pentru o examinare detaliată a dosarului. Uneori judecătoriile emiteau hotărâri îndoielnice care nu erau sprijinite de probe solide. Cu toate acestea, este dificil de a determina

³⁹ Articolul 67 al Codului Electoral prevede un termen de trei zile. Încălcând această cerință, CEC a emis un regulament care de fapt a permis întârzierea la nesfârșit a adjudecării unei contestații.

⁴⁰ Articolul 46.5 prevede parțial că candidatul nu poate fi tras la răspundere penală cu excepția cazurilor de infracțiuni flagrante.

⁴¹ Articolul 26 b prevede că CEC supraveghează executarea prevederilor prezentului cod. Conform acestei prevederi, CEC poate avertiza partidele din proprie inițiativă.

⁴² Curtea de Apel Chișinău a emis 25 de hotărâri, iar Curtea Supremă a emis 17. MOA nu are date depline privind cazurile audiate de instanțele de sector sau Curțile de Apel.

dacă lipsa unor prevederi legale clare, incompetența profesională sau influența politică a fost factorul de bază. În două cazuri notabile, două Curți de Apel care au analizat două dosare cu fapte similare ce erau legate de înregistrarea neregulamentară a candidatului au emis în final hotărâri divergente. În baza hotărârilor, într-un caz, un candidat din partea opoziției a fost exclus din campanie, în timp ce în alt caz unui candidat al PCRM i s-a permis să candideze.

Deși Constituția Moldovei prevede un sistem judiciar independent și imparțial, în realitate, mulți interlocutori au perceput sistemul judiciar ca fiind susceptibil de influență politică.⁴³ Într-un caz, Curtea de Apel din Cahul a acceptat o reclamație din partea PCRM care solicita scoaterea de pe lista a unui candidat al opoziției deși a fost expediată cu mult peste perioada limită legală și a examinat-o în fond în loc să o expedieze la o instanță inferioară. În conformitate cu hotărârea ulterioară, candidatul a fost exclus din cursa electorală din cauza unei erori de procedură comisă la înregistrare.⁴⁴

PCRM a fost zilnic reprezentat în instanțele de judecată din Chișinău de către Șeful Departamentului Juridic al Primăriei Chișinău, fapt care pare a fi un abuz al resurselor publice administrative. La o ședință de judecată în Curtea de Apel Chișinău acest avocat a reprezentat PCRM într-un dosar împotriva unei decizii a CEC, care a respins decizia Primăriei Chișinău privind organizarea unei întruniri cu electoratul. Această reprezentare la nivel înalt a oferit PCRM un avantaj clar și ar putea fi privit ca o măsură de a influența justiția.

O decizie notabilă a Curții de Apel Chișinău menținută de Curtea Supremă a anulat decizia Ministerului Justiției (MJ) de respingere a înregistrării organizației social-politice, Mișcarea Acțiunea Europeană (MAE), și a ordonat înregistrarea acesteia. Fiind în cele din urmă înregistrată doar după ce au fost anunțate alegerile și astfel nefiind în stare să-și înainteze candidații, MAE și-a exprimat intenția de a merge cu acest dosar la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului.

XV. VOTAREA ȘI NUMĂRAREA

Ambele tururi de scrutin au fost în general calme, iar votarea s-a desfășurat în general în conformitate cu procedurile legale. Cu toate acestea, au fost observate mai multe neajunsuri de ordin procedural, care indică faptul că membrii comisiilor electorale ar avea nevoie să beneficieze în mare măsură de o instruire mai vastă și de disponibilitatea și folosirea consecventă a manualelor din secțiile de votare.

În afară de Corjova, unde miliția din Transnistria a privat cetățenii de dreptul lor de vot pe parcursul ambelor zile de alegeri, scrutinul în localitățile administrate de Moldova de pe malul stâng nu a fost împiedicate.

---

⁴³ Misiunea OSCE în Moldova în "Constatările preliminare ale monitorizării ședințelor de judecată în Republica Moldova" (30 noiembrie 2006) indică faptul că sistemul judiciar din Moldova în general nu pare să funcționeze echitabil în toate cazurile, iar publicul continuă să creadă că acesta nu este mereu echitabil. Raportul este disponibil la http://www.osce.org/documents/mm/2006/11/24340_en.pdf.

⁴⁴ Deși rezultatul acestei cauze ar fi același din punct de vedere procedural, judecătoria a avut autoritatea de a anula decizia Consiliului electoral de circumscripție (în acest caz, decizia de înregistrare a candidatului), însă nu a avut autoritatea de a ordona declararea nulă a înregistrării, *per se*, formularea care a fost folosită în decizia sa .

A. Primul tur, 3 iunie 2007

1. *Procedurile de vot*

Observatorii MIOA au apreciat procesul de vot cu „bine” sau „foarte bine” în 96 % din secțiile de votare vizitate, pe când nivelul de înțelegere a procedurilor de către BESV a fost evaluat pozitiv în 86%. Organizarea lucrului de către BESV a fost apreciată pozitiv în 85 de procente de secții de votare vizitate. Cu toate acestea doar 63 de procente de observări au apreciat înțelegerea de către alegători a procedurilor electorale ca „bună” sau „foarte bună”, indicând spre necesitatea de instruire a alegătorilor.

În ciuda unei evaluări în general pozitive au fost observate mai multe încălcări de procedură, în special, principiul votării secrete nu a fost asigurat în mod consecvent. Observatorii au relatat că la momentul aplicării ștampilei de control, înainte ca buletinele de vot să fie introduse în urna de vot, principiul votării secrete a fost deplin asigurat doar în 61% din secțiile de votare vizitate, în mare parte datorită faptului că alegătorii nu au îndoit buletinele de vot în mod corespunzător. Mai mult decât atât, în 13% din secțiile de votare nu toți alegătorii au aplicat ștampila „Votat” în mod secret.

Votul în grup a fost observat în mod frecvent în 7% din secții de votare vizitate, la fel au avut loc cazuri izolate în alte 13%. Au fost raportate foarte puține cazuri de vot prin reprezentanți.

Prezența persoanelor neautorizate a fost observată în 7% din secțiile de votare. Doar în două cazuri aceste persoane au intervenit sau au dirijat procesul. În 3 procente din secțiile de votare vizitate, persoanele au influențat sau au încercat să influențeze alegătorii. Agitația electorală sau prezența materialului electoral în interiorul sau în afara secțiilor de votare au fost raportate de la 2 la 3 procente din secțiile de votare vizitate.

În 46% de secții de votare, unii alegători au fost întorși înapoi deoarece aveau documente de identificare neadecvate sau acestea lipseau, ori au venit la secția de votare greșită; acesta fiind un alt semn de instruire insuficientă a alegătorilor. În unele cazuri, observatorii internaționali au observat că, contrar prevederilor legale și deciziilor CEC, BESV nu au permis întotdeauna alegătorilor care dețineau pașapoarte sovietice sau buletine de identitate expirate să voteze.

În secțiile de votare vizitate, circa 2 procente de alegători au solicitat urna de vot mobilă. Observatorii au raportat că prevederile referitoare la folosirea certificatelor de votare prin absență nu au fost aplicate corespunzător în toate cazurile. În 40 de procente din secțiile de votare vizitate, BESV nu au păstrat toate certificatele de votare prin absență, neglijând astfel o garanție importantă împotriva posibilelor cazuri de votare multiplă.

Au fost observate unele probleme care par să rezulte din prevederile neclare din Codul Electoral și lipsa de reglementări ulterioare ale CEC. Astfel, circa 25 de procente din secțiile de votare unde a fost observată deschiderea au fost deschise cu întârziere din cauza neînțelegerii privind timpul când BESV trebuie să facă pregătirile necesare anterior deschiderii secțiilor de votare. Observatorii au remarcat faptul că în multe secții de votare urnele de vot au fost deja umplute pe parcursul primelor ore de vot, datorită faptului că buletinele de vot pentru diferite competiții electorale erau introduse în aceeași urnă de vot deși erau disponibile mai multe urne de vot.

Circa 44 procente din secțiile de votare observate nu au fost accesibile pentru alegătorii cu dizabilități. Mai mult decât atât, circa 7% din secții de votare au fost supraaglomerate. Ambele probleme erau cauzate în general de o infrastructură insuficientă. Observatorii locali non – partizani, în mare parte de la Coaliția 2007, au fost identificați în 73% din secțiile de votare, iar reprezentanții partidului sau a candidatului – în 99%. În mare parte activitățile lor nu au fost împiedicate.

2. Procedurile de numărare

Procedura de numărare a voturilor a fost apreciată mai puțin pozitiv, 23% din observatori au evaluat procedura ca „rea” sau „foarte rea”. Înțelegerea de către membrii BESV a procedurilor de numărare a fost evaluată ca rea sau foarte rea în 19 procente din numărările observate. În 62 procente de numărări observate, alegătorilor care stăteau la coadă la 21:00 nu li s-a permis să voteze, contrar unei hotărâri ulterioare a CEC.

Observatorii au identificat un șir de deficiențe de procedură. Acestea au inclus nereușita de a număra și anula buletinele de vot neutilizate în 19% din numărări observate, de a identifica numărul alegătorilor care au votat prin numărarea semnăturilor pe listele electorale în 24%, de a confrunța numărul de buletine de vot din urna mobilă cu numărul alegătorilor care au votat în afara secției de vot (22%) și de a stabili numărul buletinelor de vot din urnele de vot (34%).

Observatorii MIOA au raportat discuții în contradictoriu privind validitatea buletinelor de vot în 33% din numărările observate. În 27% din numărări, președintele BESV nu a arătat toate buletinele altor membri ai BESV și observatorilor înainte de a le invalida. În 7% din numărările observate, criteriile de determinare a validității buletinelor de vot nu au fost rezonabile, iar în 10% nu au fost aplicate cu consecvență.

Circa 54% din BESV s-au ciocnit cu probleme de confruntare a rezultatelor, care au fost soluționate în mare parte prin renumărarea buletinelor de vot sau prin recalcularea cifrelor din procesele verbale privind rezultatele alegerilor. În 32% din secțiile de votare unde a fost observată numărarea, BESV au avut probleme la completarea proceselor verbale privind rezultatele alegerilor. Procesele verbale erau uneori completate cu creionul (11%) sau nu au fost oferite celor ce aveau dreptul să le primească (14%). În 61% din numărările observate, procesele verbale nu au fost afișate imediat în afara secției de votare conform legii, diminuând astfel transparența procesului.

Prezența persoanelor neautorizate a fost observată în 15 procente din numărările observate. Cu toate acestea, observatorii internaționali au raportat doar un caz în care o persoană neautorizată a intervenit în procesul de numărare.

3. Totalizarea și anunțarea rezultatelor

MIOA a observat procedura de transmitere a materialelor, precum și procedurile de confruntare și totalizare într-un număr limitat de consilii electorale de circumscripție de nivelul 1. Procesul de transmitere și totalizare a fost evaluat ca “bun” sau „foarte bun” în 80 de procente din consilii electorale de circumscripție vizitate în noaptea alegerilor. Cu toate acestea, observatorii internaționali au observat că 17 procente din consiliile electorale de circumscripție de nivelul 1 vizitate au avut dificultăți la îndeplinirea proceselor verbale privind rezultatele alegerilor.

Procesul verbal privind rezultatele alegerilor din primul tur, făcut public de CEC la 13 iunie, cu o întârziere de cinci zile, a fost incomplet, deoarece nu a inclus informații detaliate privind fiecare cursă electorală, însă a oferit date de la consiliile electorale de circumscripție de nivelul 2, precum și rezultate totale la nivel național. Întârzierile în publicarea rezultatelor și datele incomplete au creat motive de îngrijorare privind transparența totalizării rezultatelor.

Drept răspuns la reclamațiile expediate consiliilor electorale de circumscripție și CEC în ceea ce privește ziua alegerilor, au fost satisfăcute mai multe solicitări din partea partidelor privind numărarea repetată sau anulare. În absența unor reglementări juridice privind condițiile și responsabilitățile de efectuare a numărărilor repetate, instanțele de judecată și consiliile electorale de circumscripție au urmat proceduri inconsecvente. Consiliul electoral de circumscripție Chișinău a răspuns pozitiv la solicitarea părților de a efectua renumărarea, deși aceasta a tergiversat totalizarea rezultatelor pe municipiu cu șapte zile.

B. Turul doi, 17 iunie

Al doilea tur de scrutin a avut loc la 17 iunie pentru alegerea a 472 de primari în turul doi și pentru desfășurarea a 14 alegeri repetate în opt localități de nivelul 1, unde rezultatele primului tur au fost declarate nevalabile sau nule, în anumite cazuri datorită faptului că buletinele de vot conțineau informații incorecte privind concurenții.⁴⁵ CEC a anunțat turul doi la 7 iunie oferind concurenților 8 zile de campanie. În Chișinău, turul doi pentru alegerea primarului a fost anunțat cu o zi mai târziu.

Campania din turul doi a fost evaluată în general puțin mai pozitiv, în special cu privire la conformitatea cu procedurile. Cu toate acestea 82 de procente din rapoartele de observare au evaluat înțelegerea de către BESV a procedurilor ca „bună” sau „foarte bună”, în comparație cu 86 de procente din primul tur, și 94 de procente din rapoarte au apreciat desfășurarea scrutinului ca ”bună” și ”foarte bună”, în comparație cu 96 procente din primul tur.

Din nou, aplicarea ștampilei pe versoul buletinelor imediat înainte de plasarea acestora în urna de vot a compromis caracterul secret al votului în 37 de procente din secțiile de votare vizitate. În opt procente din secțiile de votare vizitate nu toți alegătorii au aplicat ștampila pe buletinul de vot în mod secret.

O caracteristică pozitivă a fost procentul mai mic de observatori ce au raportat prezența persoanelor neautorizate în interiorul secțiilor de votare, deși au fost semnalate trei cazuri în care asemenea persoane au intervenit sau au condus procesul. Observatorii au raportat de asemenea mai puține cazuri de influență a alegătorilor și mai puține cazuri de agitație electorală sau prezența materialelor de campanie în interiorul sau în jurul secțiilor de votare. Se pare că mai multe secții de votare au fost deschise la timp în turul doi.

Implementarea procedurilor de numărare și totalizare a fost apreciată într-un mod mai pozitiv decât în primul tur, parțial datorită unui număr mai mic de buletine de vot și documente pe parcursul turului doi cu doi candidați. Cu toate acestea, problemele cu completarea proceselor

---

⁴⁵ La 17 iunie au fost organizate următoarele alegeri repetate: șase alegeri repetate pentru funcția de primar (Corjova, Chioselia, Pervomaiscoe, Doina, Fundurii Noi și Bahmut), cinci pentru consiliile de nivelul 1 (Corjova, Sadaclia, Fundurii Noi, Bahmut, Budăi, Fălești) și trei pentru consilierii de nivelul 2 (Corjova, Bahmut și Budăi).

verbale privind rezultatele votării au fost din nou raportate, la fel și nereușita de a le expune pentru informația publicului.

CEC a pus la dispoziție procesele verbale privind rezultatele votării pentru turul doi pe parcursul termenului de cinci zile, prevăzut de Codul Electoral. Cu toate acestea, informația publicată a fost din nou incompletă, deoarece a inclus doar date generale la nivel național și date privind alegerile repetate, însă nu a oferit informații privind turul doi de alegere a primarilor.

După turul doi, CEC a anulat rezultatele turului doi în două localități și a organizat alegeri repetate în trei sate.⁴⁶

XVI. RECOMANDĂRI

Următoarele recomandări sunt oferite pentru a fi analizate de către autorități, partide politice și societatea civilă din Republica Moldova în scopul susținerii ulterioare a efortului acestora pentru desfășurarea alegerilor în conformitate cu angajamentele OSCE și alte standarde internaționale pentru alegeri democratice. Un număr de recomandări a fost deja oferit în rapoartele finale anterioare ale OSCE/BIDDO însă acestea rămân neabordate. OSCE/BIDDO este gata să ofere asistență autorităților și societății civile din Moldova pentru a îmbunătăți în continuare procesul electoral.

A. Cadrul legal

1. Trebuie efectuată o analiză detaliată a Codului Electoral și adoptate modificări relevante pentru a aborda inconsecvențele, lacunele și caracterul vag al acestuia, după cum este indicat mai jos, precum și în rapoartele anterioare ale OSCE/BIDDO și în recomandările comune privind Codul Electoral oferite de OSCE/BIDDO și Comisia de la Veneția a Consiliului European. CEC trebuie să elaboreze un set de regulamente sau instrucțiuni cuprinzătoare, cu scopul de a asigura o interpretare și aplicare uniformă a Codului.
2. Exactitatea traducerii oficiale în limba rusă a Codului Electoral trebuie îmbunătățită în lumina statutului juridic al limbii ruse în Moldova și a numărului semnificativ de vorbitori de limbă rusă.

B. Organele electorale

3. Ca parte a formulei elaborate de CEC pentru reprezentarea partidelor politice în comisiile electorale, trebuie analizată posibilitatea de a permite participarea partidelor care în unele regiuni ale țării au o prezență mai puternică decât partidele naționale reprezentate în Parlament.
4. CEC, în calitate de organ permanent, care este responsabil de desfășurarea generală a alegerilor, trebuie să anticipeze și să abordeze posibile probleme anterior perioadei alegerilor sau cât mai curând posibil în perioada procesului electoral. Adoptarea deciziilor în ultimul moment cu privire la procedurile importante din ziua alegerilor

---

⁴⁶ Turul doi al alegerilor în Dancu și Bobeică au fost anulate. Alegeri repetate urmează a fi organizate în Mihăileni (pentru funcția de primar și consiliul raional), Zorile (pentru funcția de primar și consiliile de nivel 1 și 2) și Buțeni (pentru funcția de primar).

- trebuie evitată, în afară de cazuri când este necesar de a soluționa problemele neprevăzute.
5. Comunicarea în ambele direcții dintre CEC, Consiliile electorale de circumscripție și BESV trebuie eficientizată pentru a asigura transmiterea informației către organele electorale de rang inferior în timp util și cu posibilitatea de a aborda problemele odată cu apariția acestora, pentru a garanta o aplicare uniformă a legii și a deciziilor CEC.
  6. Toți membrii comisiilor electorale la toate nivelele trebuie să beneficieze de instruire corespunzătoare, cu un accent special pe problemele identificate în raportul prezent și în rapoartele anterioare ale MOA ale OSCE/BIDDO. Elaborarea unor manuale concise și practice pentru membrii comisiilor electorale, inclusiv explicarea pas cu pas a procedurilor din ziua alegerilor sunt esențiale pentru asigurarea unui nivel mai înalt de pregătire a membrilor comisiei.
  7. CEC trebuie să întreprindă eforturi mai mari la monitorizarea și implementarea prevederilor legale referitoare la fondurile electorale de către consiliile electorale de circumscripție și concurenții electorali. Posibilitatea de a revizui conturile electorale de către Curtea de Conturi și inspectorul fiscal al Ministerului Finanțelor, prevăzută de lege, trebuie folosită mai des în calitate de măsură de control adițional.
  8. CEC trebuie să ia în considerare o strategie consecventă pentru instruirea alegătorilor în scopul asigurării înțelegerii de către alegători a procesului, în special cu privire la caracterul secret al votului.
  9. În calitate de unul din indicatori cheie ai transparenței procesului electoral, rezultatele preliminare și finale ale alegerilor trebuie publicate de către CEC cât mai curând posibil, în conformitate cu termenele limită legale și să includă toate datele necesare conform legii. Datele publicate de către Consiliile electorale de circumscripție și CEC trebuie să conțină atât rezultate totale cât și rezultate divizate pe secțiunile de votare. CEC de asemenea ar putea folosi mai mult pagina sa de Internet în calitate de mijloc de informare a publicului, inclusiv pentru publicarea rezultatelor detaliate.
  10. Birourile Consiliilor electorale de circumscripție trebuie să se afle în afara clădirilor administrative și trebuie să li se ofere mai multe resurse umane, materiale și financiare pentru a fortifica independența acestora de administrația locală.

C. Înregistrarea candidaților

11. Sarcinile și responsabilitățile Consiliilor electorale de circumscripție cu privire la verificarea documentelor de înregistrare a candidaților trebuie clarificate pentru a elimina posibilitatea de impunere a unor cerințe nejustificate împovărătoare asupra candidaților, de ex. solicitări selective de documente adiționale.
12. Ordinea în care concurenții electorali apar pe buletinul de vot trebuie determinată de tragerea la sorți și nu de consecutivitatea înregistrării acestora în Consiliul electoral de circumscripție respectiv. Procedura de tragere la sorți trebuie prevăzută în Cod sau în regulamentul CEC.
13. Retragerea sau excluderea unor candidați din lista unui partid care a fost deja înregistrat și astfel a îndeplinit toate cerințele legale față de înregistrare nu trebuie să rezulte în invalidarea întregii liste, când numărul candidaților rămași este în mod respectiv sub minimul necesar. Conform articolului 126.1 al Codului Electoral, prevederea privind numărul minim de candidați pe listele partidului se aplică la înregistrare și nu trebuie să servească drept justificare pentru excludere din listă, ceea ce în general trebuie să fie ca o ultimă măsură într-o societatea democratică.

D. Sufragiul, înregistrarea alegătorilor și identificarea alegătorilor

14. Trebuie analizată posibilitatea de a introduce măsuri care au drept scop evitarea privării recruților de drepturi pe parcursul alegerilor locale, ex. certificatele de votare prin absență sau votarea timpurie. Mai mult decât atât, prevederea Codului privind anularea drepturilor la vot a persoanelor condamnate prin hotărârea definitivă a instanței de judecată trebuie modificată pentru a permite privarea de drept la vot doar în cazuri de condamnare pentru crime grave și în conformitate cu principiile proporționalității. Codul Penal trebuie să prevadă în mod specific crimele pentru care este prevăzută anularea drepturilor la vot.
15. Codul Electoral trebuie să prevadă o divizare clară a responsabilităților dintre organele electorale și autoritățile locale cu privire la listele electorale. CEC trebuie să asigure ca listele alegătorilor să fie pregătite într-un format uniform pe întreg teritoriul țării, să conțină date necesare și să fie afișate în afara secțiilor de vot.
16. Reglementările privind certificatele de votare prin absență pe parcursul alegerilor locale trebuie îmbunătățite pentru a preîntâmpina posibilitatea votării multiple.
17. O listă cuprinzătoare finală de documente de identificare a alegătorilor trebuie inclusă într-un regulament permanent al CEC pentru a evita orice modificări în apropierea zilei alegerilor.
18. În cazul în care va fi examinată posibilitatea introducerii registrului electronic centralizat al alegătorilor în viitor, acesta trebuie să se bazeze pe o revizuire cuprinzătoare a proiectului pilot însoțit de elaborarea unui raport public referitor la „lecțiile învățate” și orice pași ulteriori în baza unor consultări mai largi.

E. Campania electorală

19. Articolele din lege privind protecția candidaților de la acțiunile administrative și legale în perioada electorală trebuie respectate și aplicate în spiritul ocrotirii dreptului de a candida la funcțiile publice și de a desfășura campania electorală în mod liber. Trebuie luat în considerare faptul ca prin intermediul Codului Electoral să fie interzise toate tipurile de presiune și intimidare a alegătorilor, candidaților și membrilor organelor electorale. Cazurile de presiune și intimidare trebuie investigate, iar persoanele vinovate trebuie trase la răspundere.
20. Autoritățile locale trebuie să întreprindă eforturi mai mari privind oferirea de spațiu suficient pentru afișarea materialelor electorale pe panourile informaționale municipale și să asigure faptul ca concurenții electorali să aibă acces la acestea în mod egal.

F. Mass media

21. Prevederile legale care restricționează dreptul posturilor TV de a reflecta activitățile electorale în noutăți și în emisiunile de analiză trebuie revizuite, și raportarea diversă trebuie încurajată. La reflectarea activităților guvernamentale, posturile TV trebuie să ofere informații echilibrate prin oferirea oportunităților unui spectru larg de concurenți electorali și partide pentru a-și prezenta viziunile electoratului.
22. Formulările prevăzute în Articolele 47.1 și 69.1 ale Codului Electoral, inclusiv termenii „încălcarea ordinii publice”, „normele etice”, „acțiuni ce lezează onoarea și demnitatea”, sunt prea largi și pot fi aplicate într-un mod care ar încălca dreptul persoanei la libertatea de exprimare.

23. Independența postului TV public trebuie fortificată, inclusiv trebuie elaborate unele practici editoriale imparțiale pentru a oferi publicului informații echitabile, critice și interesante, în special pe parcursul perioadei electorale.
24. Independența CCA ar putea fi mai mult fortificată pentru a limita posibilitățile de influență politică sau de alt gen asupra procesului de luare a deciziilor de către acest organ. În cooperare cu CEC, CCA trebuie să monitorizeze implementarea prevederilor din Codul Electoral și Codul Audiovizualului privind mass media și să întreprindă acțiuni prompte și eficiente împotriva încălcărilor. Disponibilitatea resurselor suficiente pentru o monitorizare sistematică a mass mediei pe parcursul perioadei electorale ar ajuta CCA în activitatea sa.

G.   Votarea, numărarea și validarea rezultatelor

25. Pentru a ocroti caracterul secret al votului, trebuie introdusă o modificare la Codul Electoral pentru a prevedea că ștampilarea părții dorsale a buletinului de vot să aibă loc în momentul înmânării buletinelor de vot alegătorilor, și nu după ce acestea au fost marcate. Caracterul secret al votului trebuie perfecționat în continuare prin instruirea alegătorilor, încurajându-i să îndoie buletinele de vot, sau prin utilizarea plicurilor sau buletinelor de vot îndoite anterior.
26. Prevederile legale privind afișarea de către Consiliile electorale de circumscripție și BESV a proceselor verbale privind rezultatele alegerilor, pentru a fi examinate de către public după finalizarea numărării și totalizării, trebuie implementate cu consecvență.
27. Codul Electoral trebuie să prevadă o divizare clară a responsabilităților între Consiliile electorale de circumscripție și instanțele de judecată cu privire la renumărarea voturilor, specificând temeiul de solicitare a renumărării, de către cine și din partea cărui organ, precum și care organ trebuie să efectueze renumărarea.
28. Trebuie luată în considerare simplificarea și urgentarea procedurilor de numărare a voturilor prin înlocuirea cerinței de ștampilare a buletinelor de vot neutilizate cu ștampila cu inscripția “anulat” printr-o procedură simplificată.

H.   Reclamații și contestații

29. Împuternicirile și responsabilitățile diferitor organe responsabile de analiza reclamațiilor și contestațiilor trebuie să fie clar definite pentru a evita conflictele de competență, dublarea eforturilor și hotărâri contradictorii. Codul Electoral trebuie să ofere o ierarhie clară și termene limită pentru depunerea sau adjudecarea reclamațiilor, termenele revăzute de lege trebuie respectate cu strictețe, iar toate deciziile CEC privind reclamațiile trebuie publicate.
30. Autoritatea CEC de a impune sancțiuni administrative pentru nerespectarea Codului Electoral sau a deciziilor acestuia, care a fost anulată prin modificarea din aprilie 2006, trebuie restabilită pentru a-i permite să-și îndeplinească în mod eficient responsabilitățile de supraveghere a implementării legislației. Cadrul legal trebuie să prevadă situații și tipuri de măsuri administrative punitive care pot fi impuse pentru diferite încălcări. CEC trebuie să creeze relații de lucru mai strânse cu Ministerul de Interne, Procuratura Generală și instanțele de judecată și să refere cauzele autorităților relevante pentru o investigare sau urmărire ulterioară, după necesitate.
31. Capacitatea CEC și a comisiilor de nivel inferior cu privire la analiza tuturor contestațiilor și reclamațiilor trebuie îmbunătățită prin organizarea unei instruiți legale specializate și acordarea resurselor financiare și umane după caz. În mod similar, instruirea trebuie organizată pentru judecătorii din instanțele de judecată de toate

nivelele pentru a asigura ca aceștia să cunoască toată legislația și regulamentele privind alegerile și aplicarea uniformă a acestora. Trebuie analizată posibilitatea de elaborare a unui set de referințe la precedente judiciare de bază pentru judecători referitoare la alegeri.

32. Judecătorii trebuie numiți doar în comisiile electorale ce sunt în afara competenței lor judiciare, pentru a evita posibile conflicte de interese sau aparența acestora.

I. Participarea femeilor și minorităților naționale

33. CEC, cu asistența instituțiilor guvernamentale relevante, ar putea menține o bază de date pe genuri privind indicatorii cheie legate de alegeri, ca parte a mecanismului pentru monitorizarea participării femeilor în domeniul electoral, inclusiv date privind numărul de femei ce dețin funcții, sunt candidate, sunt alese în funcții oficiale și femei în funcții de conducere în cadrul organelor electorale.
34. Trebuie examinată posibilitatea introducerii unei precizii mai mari privind cerințele legate de gen pentru partidele politice și organele electorale în Legea cu privire la asigurarea oportunităților egale pentru femei și bărbați, pentru a le ajuta să-și îndeplinească obligațiile respective.
35. Trebuie revizuite criteriile de înregistrare din Legea privind partidele și alte organizații social-politice pentru a asigura libertatea de asociere și reprezentarea politică a minorităților naționale și intereselor regionale.
36. Trebuie întreprinse eforturi ulterioare pentru implementarea Planului de Acțiuni al OSCE privind romi și sinti, cu un accent specific pe capitole dedicate participării în viața publică și socială.

ANEXĂ: REZULTATELE ALEGERILOR

Datele CEC privind alegerile locale din 3 iunie*

Numărul alegătorilor înregistrați (după a doua verificare anuală)	2,328,522	
Numărul alegătorilor incluși în listele permanente (conform proceselor verbale privind rezultatele din 3 iunie)	2,226,096	
Numărul alegătorilor incluși în listele suplimentare	83,802	3,7 %
Numărul alegătorilor care au primit buletine de vot	1,207,132	
Numărul alegătorilor care au votat	1,207,006	
Numărul alegătorilor care au venit la urne		52,25%
Numărul voturilor validate	1,152,621	
Numărul voturilor nevalidate	54,385	
Numărul buletinelor raportate ca pierdute	126	
Numărul buletinelor de vot neutilizate și anulate	1,087,518	
Numărul buletinelor de vot primite de Consiliile electorale de circumscripție	2,294,650	

Alegerile primarilor (Turul 1 și 2)

Concurent electoral	Voturi (Turul 1)		Mandate (Total)	
	Total	Procentaj	Total	Procentaj
Partidul Democrat din Moldova (PDM)	121,276	9.46%	78	8.73%
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM)	392,557	30.63%	329	36.84%
Alianța "Moldova Noastră" (AMN)	185,340	14.46%	155	17.36%
Partidul Popular Creștin Democrat (PPCD)	86,761	6.77%	62	6.94%
Partidul Liberal (PL)	69,478	5.42%	13	1.46%
Partidul Social Liberal (PSL)	35,381	2.76%	26	2.91%
Partidul Social Democrat din Moldova (PSDM)	41,681	3.25%	17	1.90%
Partidul Popular Republican (PPR)	37,709	2.94%	19	2.13%
Uniunea Centristă din Moldova (UCM)	16,955	1.32%	14	1.57%
Partidul Democrației Sociale (PDS)	64,289	5.02%	25	2.80%
Blocul Electoral "Patria Rodina – Ravnopravie" (BEPRR)	25,918	2.02%	9	1.01%
Candidați independenți	162,909	12.71%	135	15.12%
Alții	41,448	3.23%	11	1.23%
Total	1,281,702	100.00%	893	100.00%

Alegerile pentru consiliile raionale și municipale**

Concurent electoral	Voturi (Turul 1)		Mandate (Total)	
	Total	Procentaj	Total	Procentaj
Partidul Democrat din Moldova (PDM)	112,167	9.73%	112,167	9.73%
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM)	394,023	34.18%	394,023	34.18%
Alianța "Moldova Noastră" (AMN)	193,282	16.77%	193,282	16.77%
Partidul Popular Creștin Democrat (PPCD)	97,927	8.50%	97,927	8.50%
Partidul Liberal (PL)	55,842	4.84%	55,842	4.84%
Partidul Social Liberal (PSL)	36,645	3.18%	36,645	3.18%
Partidul Social Democrat din Moldova (PSDM)	43,562	3.78%	43,562	3.78%
Partidul Popular Republican (PPR)	28,324	2.46%	28,324	2.46%
Uniunea Centristă din Moldova (UCM)	16,691	1.45%	16,691	1.45%
Partidul Democrației Sociale (PDS)	55,220	4.79%	55,220	4.79%

* Datele includ rezultatele alegerilor în consiliile raionale și municipale (Chișinău și Bălți) și exclude Găgăuzia.

** Aceste date nu includ rezultatele alegerilor repetate.

Concurent electoral	Voturi (Turul 1)		Mandate (Total)	
	Total	Procentaj	Total	Procentaj
Blocul Electoral "Patria Rodina – Ravnopravie" (BEPRR)	21,200	1.84%	21,200	1.84%
Candidați independenți	50,819	4.41%	50,819	4.41%
Alții	46,919	4.07%	46,919	4.07%
Total	1,152,621	100.00%	1,152,621	100.00%

Alegerile pentru consiliile orășenești sătești/comunale**

Concurent electoral	Voturi (Turul 1)		Mandate (Total)	
	Total	Procentaj	Total	Procentaj
Partidul Democrat din Moldova (PDM)	106,727	10.54%	1,131	11.11%
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM)	331,265	32.71%	4,040	39.70%
Alianța "Moldova Noastră" (AMN)	175,737	17.35%	1,987	19.52%
Partidul Popular Creștin Democrat (PPCD)	82,530	8.15%	798	7.84%
Partidul Liberal (PL)	20,797	2.05%	156	1.53%
Partidul Social Liberal (PSL)	34,799	3.44%	316	3.11%
Partidul Social Democrat din Moldova (PSDM)	34,145	3.37%	276	2.71%
Partidul Popular Republican (PPR)	30,236	2.99%	250	2.46%
Uniunea Centristă din Moldova (UCM)	14,547	1.44%	153	1.50%
Partidul Democrației Sociale (PDS)	46,802	4.62%	401	3.94%
Blocul Electoral "Patria Rodina – Ravnopravie" (BEPRR)	18,054	1.78%	137	1.35%
Candidați independenți	87,121	8.60%	326	3.20%
Alții	29,844	2.95%	206	2.02%
Total	1,012,604	100.00%	10,177	100.00%

** Aceste date nu includ rezultatele alegerilor repetate.

DESPRE OSCE/BIDDO

Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (BIDDO) este principala instituție a OSCE care asistă statele participante „să asigure respectarea deplină a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, să asigure ordinea de drept, să promoveze principiile democrației (...), să construiască, să consolideze și să protejeze instituțiile democratice, și să promoveze toleranța în societate” (1992, Documentul Helsinki).

BIDDO, cu sediul în Varșovia, Polonia, a fost creat de către șefii statelor sau guvernelor participante la OSCE inițial ca Biroul pentru Alegeri Libere la Samitul din 1990 de la Paris și și-a început activitatea în mai 1991. În 1992, numele Biroului a fost schimbat încât să reflecte mandatul lărgit al biroului, care includea drepturile omului și democratizarea. La moment, BIDDO are un personal de peste 100 de persoane.

BIDDO este organizația principală din Europa care se ocupă de **observarea alegerilor**. Ea coordonează și organizează dislocarea a mii de observatori în fiecare an pentru a determina dacă alegerile ce se desfășoară în regiunile OSCE sunt conforme cu legislația națională și standardele internaționale. Metodologia unică ce este aplicată oferă o analiză detaliată a tuturor elementelor procesului electoral. Prin intermediul proiectelor de asistență, BIDDO ajută statele participante să-și îmbunătățească cadrul lor electoral.

Activitățile de **democratizare** întreprinse de BIDDO se axează pe următoarele domenii: ordinea de drept, societatea civilă, libertatea de deplasare și egalitatea între femei și bărbați. Anual, BIDDO implementează câteva programe de asistență specializate scopul fiind facilitarea și îmbunătățirea gradului de respectare a angajamentelor OSCE și dezvoltarea structurilor democratice.

BIDDO monitorizează respectarea de către statele participante a angajamentelor OSCE privind dimensiunea umană și oferă asistență în domeniul îmbunătățirii protecției **drepturilor omului**. De asemenea organizează câteva întâlniri pe an pentru a examina aplicarea angajamentelor de dimensiune umană de către statele participante la OSCE.

În domeniul **toleranței și non-discriminării**, BIDDO oferă suport statelor participante în implementarea angajamentelor OSCE și fortificarea reacției lor la crimele de ură și cazuri de rasism, xenofobie, antisemitism și alte forme de intoleranță. Activitățile BIDDO legate de toleranță și non-discriminare sunt axate pe următoarele domenii: cadrul legislativ, instruirea pe marginea aplicării legii, monitorizarea, raportarea și controlul reacțiilor la crimele și incidentele motivate de ură, la fel și activitățile educaționale de promovare a toleranței, respectului și înțelegerii reciproce.

BIDDO consult statele participante cu privire la politicile ce vizează **romii și sintii**. Aceasta promovează consolidarea capacităților și crearea de rețele în cadrul comunității rome și sinti, și încurajează participarea reprezentanților romi și sinti în elaborarea politicilor. BIDDO de asemenea acționează ca punctul de schimb de informație despre problemele comunității rome și sinti între organizațiile locale și internaționale.

Toate activitățile BIDDO sunt întreprinse în strânsă coordonare și cooperare cu statele participante ale OSCE, instituțiile și operațiunile în teren ale OSCE, dar și cu alte organizații internaționale.

Mai multe informații pot fi găsite pe pagina de Internet oficială a BIDDO (<http://www.osce.org/odihr>).